

Skuespiller Bodil Jørgensen:

“Genforeningen. Hva’ rache det dæ?”

Side 6

TEMA: Genforenings sange

Syng med i 2020

Side 14

**‘Mojn, Moin’
er udkommet**

Side 38

**Genforeningsrose
kan købes nu**

Side 31

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

TEMA: Genforeningens sange

De fleste danskere kender 'Det haver så nyligen regnet'. Man hvad er historien bag Genforeningens sange, og hvad skal vi med de nye? Læs tema side **14-30**

Foto: Lars Aarø

<p>5 Leder
Af Jens Andresen</p> <p>6 "Historien om Genforeningen er værd at kende for alle"
Interview med skuespiller Bodil Jørgensen</p> | <p>14 Fællessang er stærk i Sønderjylland
Interview med museumsinspektør Elsemarie Dam-Jensen, Museum Sønderjylland</p> <p>20 Sønderjysk sang tilsat swing
Interview med Christian Vuust og Hans Esbjerg, Den Danske Salmeduo</p> | <p>26 Ny genforeningssang i Højskolesangbogen</p> <p>28 Det har været et vildt og voldsomt regnvejr
Kommentarer af Sigurd Barrett og Knud-Erik Therkelsen</p> |
|---|---|---|

40

**Dybbølmarkedet fylder 100 år.
Læs om kunstnerne bag**

38

**Nyt undervisningsmateriale
om Genforeningen**

**“Jeg ved godt, nogen
siger, jeg ikke taler rigtig
sønderjysk. Læs stort
interview med Bodil
Jørgensen**

6

Foto: Kim Haugaard / Ritzau Scanpix

**31 Genforeningsrose
markerer
genforeningsåret**

**32 Jelling er også
Genforeningens by**
Interview med Kirsten
Rykind-Eriksen

**38 Nyt undervisnings-
materiale om
Genforeningen**

**40 Kunstnerne bag
Dybbølmarkedet ville
opdrage til national
stolthed**

44 Det sker i 2020

**46 Anmeldelse:
‘Genforeningens
arkitekt’**
Af Jens Lei Wendel-Hansen

**48 Grænseforeningens
Sendemandsmøde er
udskudt**

**48 Det sker i
lokalforeningerne**

52 Spil er et samlingspunkt

Foto: Iben Høj

Seks meter højt broderi udstilles på Trapholt

Skitse af kunstværket på Trapholt. Se åbningstiderne på trapholt.dk.

Mere end 800 broderientusiaster landet over har siden januar broderet deres forståelse af begrebet 'grænser' til projektet 'Grænseløse Sting', som kunstmuseet Trapholt i Kolding står bag i anledning af Genforeningen. Tekstilkunstner Iben Høj har samlet bidragene til et seks meter højt kunstværk, der fra 17. maj kan ses hængende fra loftet i museets rotunde. Trapholt er lukket på ubestemt tid på grund af coronakrisen. Se åbningstider på www.trapholt.dk

Sønderjysk stafetløb markerer Genforeningen

Hele familien er inviteret med, når DGI markerer Genforeningen med et stafetløb. Stafet 2020 strækker sig over ni byer i Syd- og Sønderjylland fra 2.-30. maj og der inviteres til sand folkefest med bevægelse, historiske fortællinger og underholdning. På dgi.dk kan man følge, om stafetløbet må udskydes på grund af coronakrisen.

Den dansk-tyske grænse er lukket

Både den danske og tyske regering har for at bekæmpe spredningen af coronavirus valgt at lukke landegrænserne. Lukningen af de danske grænser skete lørdag den 14. marts, og mandag den 16. marts fulgte Tyskland trop og lukkede sine grænser: "Situationen er meget alvorlig, og vi skal og vil reagere på den", sagde den tyske indenrigsminister, Horst Seehofer (CSU), på et pressemøde dagen før. Grænselukningen er et af en lang række tiltag, som lande i hele verden har indført for at bekæmpe udbredelsen af coronavirus.

VED GRÆNSEN

Hvordan er det at leve i et grænseland?

Signe von Oettingen

"Jeg er dansk sognepræst ved Ribe Domkirke, men bor i den tyske præstegård i Løgumkloster, hvor min mand er præst for det tyske mindretal. Jeg er vokset op i Husby øst for Flensborg som en del af det danske mindretal og føler en kærlighed til både dansk og tysk kultur."

"Grænsen har for mig aldrig været noget særligt. Jeg føler ikke, at jeg kommer til et fremmed land, når jeg krydser grænsen, for jeg har krydset den så mange gange. Jeg kan stadig finde på at glemme mit pas, så jeg har efterhånden fået en del bøder i grænsekontrollen."

"Jeg synes, det er ærgerligt, at man ikke længere frit kan køre over grænsen. Men jeg forstår godt, at et land har brug for en grænse, særligt i en krisesituation som dén, vi gennemlever nu pga. coronavirus."

Magasinet *Grænsen* nr. 2/2020 82. årgang Udgiver Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Ansv. redaktør Anna-Lise Bjerager, alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113 Forsidefoto i dette nummer Les Kaner
Layout Prik grafisk tegnestue Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S Abonnement Grænseforeningen, info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063 Udgivelsesplan 2020 Nr. 3: 9. jun., nr. 4: 21. aug., nr. 5: 16. okt., nr. 6: 4. dec.
Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato. Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.
Læs magasinet *Grænsen* online: www.graenseforeningen.dk/gransen ISSN: 0903-2223

Signe von Oettingen, 43 år,
sognepræst i Ribe og
projektsekretær for Folkemødet
i Ribe, der skulle have været
afholdt 21.-24. maj, men er af-
lyst på grund af coronakrisen.

Genforeningsåret blev afbrudt, men sammenholdet vil fortsætte

Af: Jens Andresen
Formand i Grænseforeningen

Vi lever i en globaliseret verden på både godt og ondt. I denne tid ser vi globaliseringens bagside: Hvad, der opstod som en lokal sygdom blandt mennesker på den anden side af kloden, har i løbet af få måneder udviklet sig til en pandemi med konsekvenser for os alle. Coronakrisen gør, at vi ikke længere kan mødes fysisk og med statsminister Mette Frederikssens ord skal stå sammen ved at holde afstand.

Tidssammenfaldet mellem coronakrisen og fejringen af genforeningsjubilæet i 2020

“

Netop sammenhold var en væsentlig forudsætning for, at Genforeningen blev en realitet i 1920

opleves nærmest som katastrofalt for de mange aktører, der har været involveret i markeringen af 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark. Det gælder også Grænseforeningens lokalforeninger, medarbejdere og samarbejdspartnere, der hver især har lagt mange kræfter i fejringen af den glæde, det var for Danmark, at Sønderjylland blev en del af kongeriget.

Siden begyndelsen af marts er det ene jubilæumsarrangement efter det andet blevet aflyst, og i Grænseforeningen har vi også efter grundige overvejelser valgt at udskyde

Grænseforeningens Sendemandsmøde, der skulle have været afholdt den 2. og 3. maj. Nu vil Grænseforeningens Sendemandsmøde i stedet blive afholdt den 17. og 18. oktober. Dette betyder også, at valg af ny formand i Grænseforeningen er udskudt, og at jeg fortsætter som formand, indtil der er valgt en ny.

I lyset af de mange aflysninger er der grund til at glæde sig over, at jubilæumsåret fik en fornem start i København. Ligeledes har Sigurd Barrett allerede nået succesrigt at afvikle 40 koncerter fordelt over hele landet, ligesom mange foredrag og øvrige arrangementer er gennemført som planlagt. Endelig nåede man også at holde de traditionsrige afstemningsfester den 10. februar, medens afstemningsfesten i Flensborg den 14. marts desværre måtte aflyses. Mediedækningen af genforeningsjubilæet indtil nu har været imponerende. Denne kæde af gode oplevelser har ført til, at omkring 600 personer har valgt at blive nye medlemmer af Grænseforeningen hjulpet på vej af en annoncemarketing. Stort velkommen til jer alle!

Lad os håbe og ønske, at denne for vores verden så vanskelige situation må ændre sig inden for en overskuelig fremtid, så vi atter kan mødes, som vi plejer og også genoptage genforeningsfestlighederne, ligesom Grænseforeningen ser frem til at fejre sit 100-års jubilæum til efteråret.

Selv om vi ikke kan mødes fysisk i denne tid, er der grund til at følge statsministerens opfordring til at stå sammen. Netop sammenhold var en væsentlig forudsætning for, at Genforeningen blev en realitet i 1920. Sammenholdet er fuldt ud lige så vigtigt i dag.

Bodil Jørgensen:

“Historien om Genforeningen er værd at kende for alle

Af Merlin Christophersen

INTERVIEW: Skuespiller Bodil Jørgensen er blevet det digitale ansigt på genforeningsjubilæet, efter at hun med videoen ‘Genforeningen: Hva’ rache det dæ’ er gået viralt på *Facebook*. Mød den folkekære skuespiller, hvis egen familiehistorie er tæt forbundet med det dansk-tyske grænseland

I denne her tid er jeg glad for, at jeg har mit gode humør.”

Bodil Jørgensen smiler over en videoforbindelse fra sit hjem i Lundtofte nord for København. Her har hun tilbragt tiden, siden musicalen ‘Den skaldede frisør’, som hun har en af hovedrollerne i, blev aflyst på grund af coronavirus få dage efter premieren på Scandic Falkoner på Frederiksberg.

“Man får ellers et chok, når man sådan pludselig skal gå i karantæne. Det kan nok godt sammenlignes med Besættelsen, hvor folk blev i tvivl, om de nu måtte gå udenfor eller om de havde kaffe nok. Og også efter Genforeningen, hvor en grænse pludselig blev trukket igennem en landsdel og mellem folk, må nogle være vågnet og have tænkt: Hvad! Er det her nu Danmark, og er det Tyskland?”, siger Bodil Jørgensen.

“

Jeg er ved at sætte mig ind i historien om, hvad det vil sige at være nordslesviger og sydslesviger

Denne dag midt i marts, hvor Danmark og mange andre lande er gået i undtagelsestilstand for at bremse spredningen af coronavirus, der af Verdenssundhedsorganisationen, WHO, er blevet udråbt som en global pandemi, havde Bodil Jørgensen sagt ja til at mødes fysisk med magasinet *Grænsen* til et interview om markeringen af 100-året for Genforeningen. Men da Bodil Jørgensen som så mange andre danskere i disse dage holder sig hjemme, foregår interviewet på en videoforbindelse i det virtuelle rum.

Anledningen til interviewet er også virtuel. Bodil Jørgensen er nemlig som folkekær skuespiller blevet det digitale ansigt på genforeningsmarkeringen gennem sin

medvirken i den officielle kampagnevideo for Genforeningen 2020, ‘Genforeningen: Hva’ rache det dæ’. Videoen er gået viralt på *Facebook*, hvor den er blevet set af over halvanden million mennesker.

I videoen holder Bodil Jørgensen på klingende sønderjysk og med glimt i øjet en direkte tale til danskerne i bedste nytårstalestil: “Nu skal du høre, hvad det rager dig”, lyder det om Genforeningen. Men hvorfor rager genforeningsjubilæet egentlig Bodil Jørgensen så meget, at hun gerne vil fortælle netop de seneste 100 års grænselandshistorie til danskerne, fristes man til at spørge.

“Det er, fordi fortællingen om Genforeningen er værd at kende for alle. Den handler om vores identitet og vores kultur som danskere. Det fik jeg øjnene op for, da jeg for nogle år siden var med i et egns spil i Ballum og fandt ud af, hvordan livet i Tønder, der er den næste større købstad, foregår side om side på dansk og tysk. Man har danske og tyske børnehaver, skoler og biblioteker. Sådan er det på begge sider af grænsen. Og at man er nået dertil på fredelig vis, synes jeg, er fantastisk. Det blev jeg grebet af. Jeg er nu ved at sætte mig ind i historien om, hvad det vil sige at være nordslesviger og sydslesviger”, siger Bodil Jørgensen, der selv stammer fra Vejen lige nord for Kongeåen, tæt på Danmarks gamle landegrænse fra før folkeafstemningen i 1920 gjorde Sønderjylland dansk.

En familiehistorie i grænselandet

For Bodil Jørgensen har historien om Genforeningen, grænselandet og hvad det vil sige at være slesviger også en personlig vinke. Den er nemlig på mange måder filtret tæt sammen med hendes egen familiehistorie. Som den midterste i en søskendeflok på tre er hun vokset op i et skolelærrehjem i Vejen. Hendes farmor, som var slesviger, stammede fra familien Bücherts familiegård, Sofiegården, ved Jaruplund i det, der i dag er Sydslesvig. Familien var dansksindet, men var samtidig også tyske.

“For mig er dét særligt spændende ved genforeningsjubilæet, at min egen familiehistorie hænger så tæt sammen med den. Og min interesse for min familiehistorie er vokset støt sideløbende med min interesse

Interviewet med Bodil Jørgensen fandt sted fra Bodil Jørgensens hjem i Lundtofte via mobiltelefon på grund af faren for coronasmitte.

for Genforeningen, som jeg i den grad er ved at læse op på. Min familiehistorie er en utrolig bredspektret fortælling, som siger meget om mit liv og om grænselandet. Jeg har en del familie i Sønderjylland, men gennem min farmor har jeg også familiære bånd i Sydslesvig. Og på den måde ligger også både dramatikken, glæden, sorgen og splittelsen, som Genforeningen og senere Besættelsen har medført, indlejret i min families historie. Det hele er meget komplekst og på ingen måde sort og hvidt. F.eks. var min ene farmors bror overbevist nazist, mens en anden gemte sig i Danmark for at undgå krigstjeneste”, siger Bodil Jørgensen.

Glem ikke tysk kultur

Da Bodil Jørgensens farmor døde kort efter Danmarks befrielse i 1946 i hjemmet i Føvling, ca. 15 km vest for Bodil Jørgensens eget barndomshjem i Vejen, giftede farfaren sig med farmorens tyske kusine, Johanne Marie Louise Budach, der som erfaren sygeplejerskeveteran fra begge verdenskrige var kommet for at passe farfaren efter farmorens død.

“Min far var 13 år, da min farmor døde. Min farfars nye kone blev den bedstemor, jeg kan huske, og som jeg elskede højt. For min far blev hun en moderfigur, og hun har præget min far, som virkelig var et grænselandsbarn. Han har altid identificeret sig meget med det tyske. Han blev tysklærer, læste Goethe og Schiller og hørte Beethoven og Bach. Selvom han var dansk, interesse-rede han sig langt mere for tysk end dansk kultur. Og vi tog også på ferie i Tyskland og besøgte den del af familien, der efter Genforeningen var blevet tyske. Det var særligt min fars fætre.”

“Jeg har det nok lidt på samme måde med det tyske som min far. For mig at se er tysk kultur rygraden i europæisk kultur. Og man bliver nødt til at beskæftige sig med tysk kultur, hvis man vil forstå Europa, og også Danmark, som tysk kultur har haft stor indflydelse på. I tysk litteratur og filosofi kan

Bodil Jørgensen

59 år. Uddannet i engelsk på Aarhus Universitet og fra Statens Teaterskole med afgang i 1990. Aktuell med videoen 'Genforeningen. Hva' rache det dæ?'. Har medvirket i mange teaterforestillinger, revyer, spillefilm og tv-serier. Er bl.a. kendt fra Lars von Triers 'Idioterne', 'Badehotellet' på TV2 og den for nylig biografaktuelle film om Besættelsen 'De forbandende år'. Har modtaget flere hædersbeviser for sit arbejde, herunder fire Robert, der uddeles af Det Danske Filmakademi, og en Bodil, der uddeles af Filmmedarbejderforeningen. Desuden er hun Ridder af Dannebrog. Gift med filmfotograf Morten Søborg, med hvem hun har en søn og en datter. Derudover har hun en søn fra et tidligere ægteskab.

man granske en andægtighed over for det at ville finde ud af, hvorfor vi som mennesker er i verden. Det interesserer mig langt mere end flade udlægninger, hvor kultur og nationalitet reduceres til leverpostejmadder og Dannebrogflag, idioti og fanatisme, som nogle partier på højrefløjen forsøger at gøre. For der er noget i det at være menneske, der stikker langt dybere end det nationale sindelag", siger Bodil Jørgensen, der selv læser en del tysk litteratur, men i oversættelse, da hendes tysk efter mange år i København er blevet noget rustent.

Bodil Jørgensen mener, at de

to verdenskrige har givet tysk kultur et dårligt ry. Det kan hun godt forstå, ligesom hun godt kan forstå de mange følelser, der er forbundet med krigenes enorme menneskelige tab.

"Både Første og Anden Verdenskrig var forfærdelige, men for mig at se var de mere menneskelige tragedier, end de var tyske tragedier", siger hun.

Tag ikke livet for højtideligt

For Bodil Jørgensen findes tragedien i alle aspekter af tilværelsen som en grundforud-

sætning for livet. Personligt har hun været involveret i tre voldsomme ulykker. I 1988 sad hun i et tog, der forulykkede i Sorø, en ulykke, hvor otte mistede livet. Hun slap med chokket, mens passageren ved siden af hende blev kvæstet. I 2012 var hun på scenen i Det Kongelige Teaters Skuespilhus, da en flere tons tunge scenevæg væltede. Hun slap væk, men hendes kollega Søren Sætter-Lassen blev ramt og fik alvorlige kvæstelser. Selv forulykkede Bodil Jørgensen i 2014 under en filmoptagelse på Mandø. Hun blev mast under en traktor, fik brækket alle ribben og fik også en del andre brud og kvæstelser. Efterfølgende lå hun i koma i flere dage og var længe indlagt på Odense Universitetshospital.

"Det var en forfærdelig dystertid, både for mig og for min familie. Men jeg er glad for, at jeg har mit gode humør. Det hjalp på det. I den lange tid, hvor jeg lå brækket på hospitalet, kunne jeg desværre ikke grine så meget. For det gør forfærdelig ondt at grine, når man har brækket en masse ribben. Men der skulle jeg hejses op med et hejseapparat, når jeg skulle på toilettet. Det foregik med en fjernbetjening, som en sygeplejerske stod med. Og så tænkte jeg altid, hvad nu hvis fjernbetjeningen går amok, eller hun ikke kan styre den, og jeg så fiser rundt oppe under loftet med bar røv. Det fortalte jeg til sygeplejersken, og hun var ved at dø af grin. Så der er ikke langt fra tragedien til komedien", siger Bodil Jørgensen.

Komedien er for Bodil Jørgensen en lige så vigtig del af livet som tragedien. Det er derfor hun lige siden sin første optræden i et teaterstykke på gymnasiet i Kolding har brugt humor i sit skuespil. Og det gør hun også i videoen om Genforeningen.

"Det, humoren kan, er, at den skaber fællesskab. Det binder os sammen som mennesker, når vi kan grine af noget sammen. Det kræver ikke engang et sprog. En, der glider i en bananskræl, griner vi alle af. Det er tragikomisk, især for den der glider, for man kan slå sig, og det ser dumt ud. Men så er det bare om at rejse sig og grine af det. Den pinlige situation interesserer mig, fordi den er så menneskelig. Vi er sårbare og skrøbelig dér, men det er også morsomt. Vi skal generelt ikke tage livet for højtideligt."

“Med genforeningsjubilæet er det ligesom med livet. Vi må ikke blive for selvhøjtidelige omkring det. Det er der dog mange, der bliver. Mange er også meget selvhøjtidelige omkring det at være dansk eller tysk. Det vil jeg gerne tage under humoristisk behandling. For i sidste ende er vi jo alle bare små mennesker, der skal dø til sidst”, siger Bodil Jørgensen.

Sange om længsel

Det er ikke kun i genforeningsvideoen, at Bodil Jørgensen beskæftiger sig med Genforeningen og humor. I genforeningsåret 2020 vil hun også turnere med ‘De forbudte sange’, en teaterforestilling om Genforeningen, som handler om de danske fædrelands-sange fra den sønderjyske sangbog *Den blaa Sangbog*, der i perioden efter 1864 og op til Genforeningen i 1920 af de tyske myndigheder blev bortcensureret eller forbudt afsunget. “Historierne om grænser, sorg og længsel fortælles og synges med hele Bodil Jørgensens register af følelser, indlevelse, kærlighed og humor”, lyder det i forestillingens programtekst. Og mange af de forbudte sange handlede da også om de danske sønderjyders længsel efter at blive danske.

“Hele spørgsmålet om Genforeningen er jo et spørgsmål om nationalitet og identitet, og om at trække en grænse. Det har enormt meget med længsel at gøre, både for dem, der fik deres ønske om grænsens beliggenhed opfyldt ved folkeafstemningen, og for dem, der ikke gjorde. Man kan jo sagtens forestille sig en tysk person, som kigger ud over det land eller hav, han er vokset op ved, og pludselig er det dansk. Eller omvendt en dansk person på den anden side af grænsen. Så Genforeningen handler om længsel, men også om at kunne mødes på trods af bristede drømme.”

“Det er den længsel, de forbudte sange handler om. Tag for eksempel ‘Her vil ties her vil bies’. Det er simpelthen den smukkeste genforeningssang. Den handler om, at vi kan vente, og vi kan være stille. Men vi vil aldrig holde op med at længes. Længslen er en del af det rodnet, som er vores kultur. Længslen efter friheden til at trække vejret, der hvor man kommer fra og være den, man er. Uanset om nogle beslutter, det skal hedde Nordslesvig, Sydslesvig, Danmark

eller Tyskland. Hvis vi glemmer den længsel, bliver vi bare danske på en flad måde. Og det, synes jeg, er kedeligt”, siger Bodil Jørgensen.

Ej med magt

Begrundelsen for, at de tyske myndigheder forbød sange fra *Den blaa Sangbog*, var, at de blev erklæret “ophidsende”.

“Tyskerne måtte forbyde flere og flere sange. De var jo paranoide og bange for, at danskerne skulle opleve en national vækkel-se. Den paranoia kan jeg også have visse politiske partier i Folketinget mistænkt for at have, at det er bedre at forbyde og lukke sig inde. Men det tror jeg simpelthen ikke på. Og det er noget, jeg har lært ikke at tro på af min far. Det onde skal vi bekæmpe, men vi skal ikke lukke os om os selv som nation.”

“Censuren duede jo heller ikke, for folk sang sangene alligevel. Og sådan er det også i dag. Det nytter ikke noget at sætte vildsvinehegn op, for vildsvinene finder en vej uden om alligevel. Den slags ting kan man ikke ordne med magt. Det er en vigtig pointe. For det er nok derfor, det har fungeret så godt med den demokratiske folkeafstemning, der førte til Genforeningen. Det har folket klaret så flot”, siger Bodil Jørgensen.

Ikke trampe på arvesølvet

Et af de humoristiske greb, Bodil Jørgensen bruger i sit skuespil, er at tale med dialekt. Da hun efter at have læst engelsk på

Genforeningen. Hva' rache det dæ?

I den officielle kampagnevideo for Genforeningen 2020, ‘Genforeningen. Hva' rache det dæ?’, holder Bodil Jørgensen en nytårstale på sønderjysk, hvor hun med blink i øjet opfordrer danskerne til at sætte sig ind i historien om Genforeningen. Ved redaktionens slutning er videoen på Facebook blevet set over 1,7 millioner gange. Videoen kan bl.a. ses på www.facebook.com/genforeningen2020 og på YouTube.

Aarhus Universitet kom på Skuespillerskolen i København i 1986, fandt hun hurtigt ud af, at publikum var ved at falde ned af stolene af grin, når hun talte jysk. Og det på trods af at underviserne lagde vægt på, at der skulle tales rigsdansk. Senere opdagede hun, at hun også kunne bruge sønderjysk som humoristisk virkemiddel, hvilket hun første gang gjorde i 2010 som den sure sønderjyske dame i DRs satireserie 'Rytteriet'.

Af og til mener nogle sønderjyder dog, at Bodil Jørgensens sønderjysk ikke er helt korrekt. "Nej, hinnes synnejysk æ it hel i skaf, men hun gø' sit bæst", var der f.eks. en kvinde, der skrev i kommentarsporet til genforeningsvideoen på *Facebook*, og flere andre skrev lignende kommentarer.

"Jeg ved jo godt, der er nogle, der har været ude at sige, at jeg ikke taler rigtigt sønderjysk. Der har været en dame fra Aabenraa. Men i Aabenraa taler man jo et andet sønderjysk end andre steder i Sønderjylland. Jeg er helt med på, at jeg ikke er sønderjyde, men sydjyde, så jeg kan ikke garantere for mit sønderjysk. Men min interesse for området kommer fra min sønderjyske familie. I mit barndomshjem hørte jeg meget sønderjysk. Og så har jeg også et musikalsk øre. Jeg kan også tale hollandsk", siger Bodil Jørgensen, som synes, at folk skulle tage lidt lettere på, hvor korrekt hendes gengivelse af den sønderjyske dialekt er.

"Det er igen et udtryk for selvhøjtideligheden. Og den skal man vare sig for. Den er ikke sund", siger Bodil Jørgensen og sammenligner kritikken af sit sønderjysk med den kritik, der blev rejst, efter at Sigurd Barrett på Grænseforeningens foranledning og i anledning af genforeningsjubilæet havde skrevet en ny sang på melodien til den sønderjyske kampsang 'Det haver så nyligen regnet'. Dette medførte flere læserbreve, kommentarer og kronikker i landets aviser, bl.a. fra sønderjyder, der følte sig krænkede.

"Blandt nogle sønderjyder kan der godt være en tendens til, at man ikke skal trampe på arvesølvet. Men jeg vil ikke være forsigtig med, hvad jeg siger. Jeg ved, at jeg kan komme til at støde en masse mennesker. Men så længe jeg tror, at mit budskab er i orden, så kan vi jo lige så godt grine

Foto: Mads Claus Rasmussen/Ritzau Scanpix

sammen. Eller græde for den sags skyld", siger Bodil Jørgensen, som understreger, at hun på ingen måde generelt er kritisk over for Sønderjylland. Tværtimod er hun dybt betaget af landsdelen.

"I Sønderjylland oplever jeg en særlig længsel efter sameksistens. Man mødes til kaffeborde, deler kageopskrifter og synger sammen. Det synes jeg er smukt. Der er en helt særlig hjertelighed og frivillighed, som

resten af Danmark kan lære noget af. Da jeg spillede egnsspil i Ballum, oplevede jeg, hvordan folk kom med kaffe og kage, og de sagde hele tiden: Ja, det kan vi godt. Det blev jeg så betaget af, at vi har kigget efter hus dernede”, siger Bodil Jørgensen og slutter:

“Det er slet ikke udelukket, at vi flytter til Sønderjylland, når jeg ikke længere er bundet til København af mit arbejde.”

“Der er ikke langt fra tragedien til komedien”, siger skuespiller Bodil Jørgensen, der er aktuell med videoen ‘Genforeningen. Hva’ rache det dæ?’, hvor hun holder en nytårstale til nationen.

Fællessang er særligt stærk i Sønderjylland

Af Anna-Lise Bjerager

INTERVIEW: 'Den sønderjyske sang' er et begreb, som dækker over stærke nationale følelser i Sønderjylland fra slutningen af 1800-tallet. Museumsinspektør Elsemarie Dam-Jensen, Museum Sønderjylland Kulturhistorie Tønder, giver et historisk overblik og et bud på, hvorfor en ny sang af Sigurd Barrett på melodien 'Det haver så nyligen regnet' vækker debat i Sønderjylland i dag

Elsemarie Dam-Jensen. Du har skrevet om fællessangen i Sønderjylland i bogen 'Du skønne land. Genforening og fællesskab i nyt lys'. Hvad har fællessangen helt overordnet betydet i Sønderjylland, og hvad betyder den i dag?

"I perioden fra slutningen af 1800-tallet og indtil Første Verdenskrig kom sangen til at betyde meget som en samlende faktor i Sønderjylland. Sønderjyderne sang på dansk, og man kunne på den måde sætte ord på sit nationale sindelag i forsamlingshusene rundt omkring. Også før og efter Genforeningen i 1920 kom fællessangen til at spille en kæmpe-rolle. Nu kunne man få afløb for den glæde og begejstring, man følte. I dag har fællessangen stadig en stor betydning i Sønderjylland, men mest for de ældre generationer."

De fleste danskere kender de sønderjyske sange, der er knyttet til Treårskrigen 1848-50 med sange som 'I Danmark er jeg født' og mere militante sange som 'Dengang jeg drog afsted'. Men også de sønderjyske sange, der blev sunget som danske modstandssange efter nederlaget i 1864, eksempelvis 'Det haver så nyligen regnet'. Kan du kort beskrive fænomenet 'Den sønderjyske sang'?

"Den sønderjyske sang er et begreb, der tager sit udgangspunkt i den folkelige fællessang, der opstod samtidig med foreningslivet i 1800-tallet i Danmark. Også før den tid havde man sunget sammen, men da var sangen organiseret af kirken og skolen. Nu blev sangen en måde, hvorpå man kunne manifestere det nationale fællesskab, når man mødtes,

Illustration fra et mindeblad udsendt 1955, hvor Dannebrog og sangbog er med som centrale, samlende symboler.

med Trost, fordi vor Sag er god,
men tykt, for vi er faa.
Selv om Haabet veg,
ingen Sagen sveg,
ej er retfærdig Mand om Rinden bleg.
Saa drag da kæl mod Dagen frem
trods Livets Dykkespil!
Du ejer dog dit eget Hjem,
saa længe selv du vil.
Frem i Tugt og Taft!
Frem til Værk og Vagt!
Stærk til at møde Striden uforfagt!

Niels Holten.

17. (266.) Efter Stormen.

Dansk Høstemelede: Det haver saa nyligen regnet: J. S. 168.

Det haver saa nyligen regnet,
det har stormet og pisset i vor Lund.
Fry af Ugræs er søget over Hegnet —
Nag paa Nalle og Laas for vor Mund.
Narets Lob har sin Lov,
der blev lyst i vor Stov —
at, hvor kort, indtil alt er Stormens Rob.
Det har regnet — men Regnen gav Grode,
det har stormet — men Stormen gjorde stærk.
Som de troede, at Stoven alt var øde,
saa' de Vaarkraftens spirende Værk.
For de Gamle, som saldt,
er der Ny overalt,
de vil møde, hver Gang der bliver taldt.
Og de troede, at Hjertebaand kan briste,
og de troede, at glemmes kan vor Ret!
De skal vide, de aldrig ser de sidste,
de skal vide, at ingen bliver træt.

Thi som Narene randt,
saas det: Vaandene bandt,
Kræfter fødtes for Kræfterne, som svandt.
De kan spørre med Farver og med Bæle,
de kan lokke med Løfter og med Bøn, —
fælles Sprog giver vore Tanker Mæle,
fælles Vilje gør Kampdagen støn.
Nye Stridsmænd stal der,
nye Stridsmænd stal her
slutte Kreds om den Fane, vi har kær.

Ja, det haver saa nyligen regnet,
og de Træer de drøppe endnu;
mangen Eg er for Uvejret segnet,
men endda er vi frejdige i Du,
vige ej ud af Spor,
for vi kende det Ord:
Det har slet ingen Hast for den, som tror.

Johan Ottosen.

18. (314b.) Viljen.

Nel.: Jeg veed en dejlig Danc: K. R. Mathsen-Stensgaard: J. S. 202;
Chr. Hornelov: Tilleg 8.

At ville det er Sagen
i jmaat saa vel som stort,
at ville frem med Dagen
og saa en Gerning gjort.

Det gælder om at ville
fremad paa Livets Sti;
det gælder om at stille
og staa hinanden bi.

Hvad nytter det, vi stiger
som Ørn med stærke Slag,
naar overalt vi viger,
hvor Livet kræver Tag?

2*

Dette er et opslag fra
'Den blaa Sangbog'
1908, hvor nogle af
sangene var forbudt.
Andre sange blev
de dansksindede
sønderjyder frarådet
at synge, herunder
'Det haver så nyligen
regnet'.

og det blev naturligvis forstærket, fordi der
var et tysk pres i perioden 1864 til 1920, hvor
Sønderjylland var under tysk styre."

"Der er dog nogle myter forbundet med
den sønderjyske sang. Det var jo ikke alle
sønderjyder, der brød ud i nationale sange.
Socialister ville formodentlig hellere synge
internationale sange, og sønderjyder med
tilknytning til missionsbevægelsen kom ikke
i forsamlingshusene, men i missionshusene,
hvor man sang religiøse sange. Det var især
bønderne og bedsteborgerne, der sang de
nationale, sønderjyske sange."

Den officielle danske sang i Sønderjylland
blev efterhånden lagt i faste rammer, da 'Den

blaa Sangbog' udkom fra 1867. Hvilken betydning havde 'Den blaa Sangbog'?

"Historien om Den blaa Sangbog er en vigtig
del af historien om danskheden i Sønder-
jylland frem til Genforeningen i 1920. Det
var Sprogforeningen, der blev stiftet i 1880
i Aabenraa som 'Foreningen til det danske
Sprogs Bevarelse i Nordslesvig', der fra femte
udgave stod bag udgivelsen af Den blaa Sang-
bog, som på den måde også var et kampskrift.
Man brugte Den blaa Sangbog, når der blev
holdt møder og foredrag, og man brugte
den også som en læse- og sangbog, når man
skulle lære børnene det danske sprog. Også
vandrelærere (en lærer, der rejste rundt

“

Hvis den preussiske gendarm kom forbi forsamlingshuset, kunne man risikere, at mødet ville blive afbrudt

Elsemarie Dam-Jensen

i Sønderjylland efter 1864 og underviste i dansk, red.) brugte den i undervisningen.”

“I tiden omkring 1900, den såkaldte Köller-periode, var der stor modstand fra tysk side mod *Den blaa Sangbog* (perioden er opkaldt efter den slesvig-holstenske overpræsident Ernst Matthias von Köller 1841-1928, red.). I denne periode forbød man afsyngelsen af danske sange af “fornærmeligt eller ophidsende indhold i national henseende”, og begreberne ‘De forbudte sange’ og ‘de hvide blade’ i *Den blaa Sangbog* opstod. Fire sange blev decideret forbudt, og derfor lod man sider i *Den blaa Sangbog* være ‘hvide’, altså tomme for indhold, for at synliggøre censuren. Andre 16 sange frarådede udgiverne, at man sang offentligt, herunder ‘Det haver så nyligen regnet’. Hvis den preussiske gendarm kom forbi forsamlingshuset, kunne man risikere, at mødet ville blive afbrudt. Titlerne på disse 16 sange stod bagest i *Den blaa Sangbog*.”

“Efter Genforeningen ønskede flere sønderjyder, at man fik et sangfællesskab med resten af Danmark, og at man derfor skulle overgå til *Højskolesangbogen*. *Den blaa Sangbog* overlevede til efter Besættelsen, hvor den gradvist blev afløst af *Højskolesangbogen*.”

Der er i de senere år sket en kraftig reduktion af antallet af sange med relation til Sønderjylland i Højskolesangbogen. Hvordan tror du, det vil se ud, når den 19. udgave af Højskolesangbogen udkommer den 12. november i år?

“Der kan snart ikke luges flere sønderjyske sange ud af *Højskolesangbogen*, så jeg kan da godt have mine bange anelser. For min skyld kan de godt skrotte en sang som ‘Den-

Foto: Museum Sønderjylland

Elsemarie Dam-Jensen

Museumsinspektør på Museum Sønderjylland Kulturhistorie Tønder, hvor hun bl.a. varetager Sønderjyllands musikhistorie. Hun er cand.mag. i musikvidenskab og historie og har skrevet forskningsprojekt om sangens historie i Sønderjylland. Hun har senest skrevet om sang i forbindelse med Genforeningen i bogen *Du skønne land* og i Museum Sønderjyllands magasin *Genforeningen 100 år. 1920-2020*.

De forbudte sange

Efter Danmarks nederlag i 1864 blev Slesvig en del af Preussen, senere Tyskland, og fædrelandssange blev et væsentligt redskab for de dansksindede i Slesvig i kampen for at holde fast i deres dansk-kulturelle identitet. De tyske myndigheder oplevede dette som protest og forbød flere sange fra *Den blaa Sangbog* i perioden omkring år 1900, deraf navnet De forbudte sange. I 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark har en række kunstnere sat fokus på De forbudte sange. Bl.a. Bodil Jørgensen og Martin Schacks Trio, der turnerer med 'De forbudte sange' i 2020. De forbudte sange, der i protest blev markeret med en blank side i *Den blaa Sangbog*, var: 'Brat af slaget rammet', 'Skal Sønderjylland skilles?', 'Slesvig, vort elskede omstridte land' og 'Er skolen for andre end pog?'. Desuden frarådede Sprogforeningen, der udgav *Den blaa Sangbog*, at man offentligt sang yderligere 16 sange, herunder 'Det haver så nyligen regnet'.

gang jeg drog afsted', fordi jeg synes, den er lidt for militant. En sang som 'Vort modersmål er dejligt', tror jeg ikke, man rører ved. Men en sang som 'For en fremmed barskt og fattigt' kan jeg godt være bange for. Den sang blev skrevet i 1922 umiddelbart efter Genforeningen og bliver stadig sunget meget i Vestslesvig, og derfor også i Løgumkloster, hvor jeg bor. Men da jeg for nylig holdt foredrag i Assens, var der næsten ingen, der kendte den."

Du skriver i bogen 'Du skønne land', at sang i det hele taget hænger tæt sammen med følelser. For nylig valgte Sigurd Barreth på Grænseforeningens initiativ at lave en ny sang på melodien fra 'Det haver så nyligen regnet'. Det gav anledning til debat i medierne, efter at Sigurd Barreth sang sin sang

'Det har været et vildt og voldsomt regnvejr' på live-tv den 10. februar ved afstemningsfesten på Folkehjem i Aabenraa. Hvad viser den debat om følelser i Sønderjylland i dag for dig at se?

"Helt ærligt. Den kritik, der har været imod Sigurd Barretts sang i forskellige læserbreve, kommer fra steder, hvor der ofte rejses kritik. Jeg synes ikke, det er de læserbreve, der betyder noget. Men jeg må indrømme, at

jeg ikke synes, det var smart af Grænseforeningen at bede Sigurd Barreth om at skrive en sang på melodien til 'Det haver så nyligen regnet'. Jeg synes, det er en fiks idé, og jeg har svært ved at se formålet."

"'Det haver så nyligen regnet' knytter sig til den tidsperiode, den er skrevet i, og der har den haft en stærk position som kampsang i Sønderjylland. Jeg synes, det er klogest at lade sangen blive i denne historiske kontekst. Man må ikke glemme, at nogle sønderjyder, måske især de ældre, stadigvæk har stærke følelser i forhold til disse sange."

'Det haver så nyligen regnet' er skrevet på en melodi fra en gammel folkevis, så Sigurd Barreth gør vel bare det samme, som man også tidligere har gjort: Skriver en ny sang på en gammel melodi?

"Ja, der er tradition for at skrive nye sange på gamle melodier i Danmark, ikke mindst lejlighedssange til bryllupper og konfirmationer. Men i dette tilfælde synes jeg, det bliver en pastiche. Jeg tror, der var kommet en bedre sang ud af at give Sigurd Barreth frie hænder til at skrive en ny tekst på en ny melodi."

Hvordan ser du fremtiden for den sønderjyske sang?

"Man synger stadigvæk meget i Sønderjylland til møder og foredragsaftener i sognehuse og foreninger, og det vil man sikkert blive ved med i årene fremover. Men jeg kan være bekymret for, om den sønderjyske sang går hårde tider i møde, selv om den har klaret sig bedre end sang i Danmark i øvrigt."

"Sagen er jo, at de yngre generationer ikke fører traditionen med fællessang videre, og at de ikke kender sangene. Tidligere sang bondemanden bag sin plov, og husmoderen sang i køkkenet. Børnene blev opdraget til sang i både skole og hjem. I dag synger mange familier måske stadig børnesange med deres børn. Men man synger ikke fædrelandssange hverken i hjem eller skole. I dag

er det kun de unge, der har været på efterskole eller højskole, der stifter bekendtskab med *Højskolesangbogen*. Nye medier optager tiden, så der ikke er plads til fællessang. Sådan er virkeligheden desværre.”

“Men sang som noget, der styrker fællesskaberne, er heldigvis stadig levedygtigt. Det ser vi i Italien og Spanien, hvor mennesker her i foråret synger fællessang fra hver sit vindue eller altan i byerne for at styrke fællesskabet i en svær tid med corona og udgangsforbud. Tendensen har også bredt sig til Danmark, bl.a. på Vesterbro i København, og der bliver sunget på de sociale medier. At det er blevet populært at synge sammen hver for sig ser man også ved, at danskerne synger morgensang med Philip Faber på DR1. Da Muren faldt i 1989, sang østtyske og vesttyske borgere ‘Freude schöner Götterfunken’ ved Brandenburger Tor i Berlin for at give udtryk for deres glæde.”

“Det giver håb, at fællessangen på den måde bliver taget i brug, både i svære tider, og når mennesker vil give udtryk for deres glæde.”

Podcast om de sønderjyske sange

Man kan få historien om de sange og særlige sangtraditioner, der har præget ikke bare Sønderjylland, men hele Danmark i en podcastserie, som Nyland Kommunikation har produceret for Sangens Hus, der er et nationalt samarbejdsforum for sang. I 25 podcasts fortæller tidligere P1-vært Katrine Nyland Sørensen historien fra de store sangerfester i Slesvig i 1840'erne over Treårskrigen og nederlaget i 1864 til Genforeningen i 1920. Podcastserien kan høres på www.speaker.com/show/sonderjyske-sange

Sangen genforener 2020

Det nationale samarbejdsforum, Sangens Hus, markerer 100-året for Genforeningen med projektet ‘Sangen genforener 2020’. I et landsdækkende formidlingsprojekt beskrives den rolle, som sangen spillede for den danske sag i Sønderjylland og i samspil med Danmark som helhed. Der er udviklet undervisningsforløb og digitale podcasts til folkeskoler, højskoler, efterskoler og musikskoler samt foredragskoncerter. Der er ti sangkraftcentre rundt omkring i Danmark, og centrene i Haderslev, Esbjerg og Sønderborg har en særlig placering, idet de udgiver en fælles cd. Også vokalensemblen Musica Ficta og dirigent Bo Holten har udgivet en cd, *Grænselandets sangskat* for at fejre genforeningsjubilæet.

Se mere på
www.genforeningen2020.dk

TEMA: Genforeningens sange

Sønderjysk fællessang tilsat swing

Tekst: Malene Fenger-Grøndahl
Foto: Lars Aarø

Musikerne Christian Vuust og Hans Esbjerg satte sig for at nyfortolke 25 fædrelandssindede sange og salmer med relation til Sønderjylland. Det er der kommet en cd og bog ud af

Musikken flyder tilsyneladende ubesværet ud af sopransaxofon og klaver og fylder stuen i et byhus i centrum af Aarhus med en bossanova-inspireret version af den nok mest populære sønderjyske protestsang gennem tiderne, 'Det haver så nyligen regnet'.

Sangen, oprindeligt en gammel folkevis, fik i 1890 ny tekst af Johan Ottosen, der tre år tidligere havde været med til at grundlægge Studentersamfundets Sønderjyske Samfund, som var stærkt engageret i at sikre de dansksindede sønderjyders interesser. Sangen blev snart udbredt som protestsang mod de preussiske myndigheder og derefter forbudt af samme myndigheder. Senere, under Anden Verdenskrig, fik sangen stor betydning som protestsang over for den tyske besættelsesmagt.

"Lige præcis den sang var jo selvskreven til vores udgivelse. Vi har respekt for dens store betydning. Når vi spiller en sang som den, vækker det minder hos publikum, fordi det handler om levet liv gennem generationer. Når vi fortolker sange som den, står vi på skuldrene af en masse kendte og ukendte menneskers livserfaringer og oplevelser," siger Christian Vuust, da han har lagt sopran-saxofonen fra sig. Hans Esbjerg, der sidder ved klaveret, nikker.

"Vi er bevidste om den tradition, vi går ind i, men samtidig er det vores ønske at rokke lidt ved folks oplevelse af de gamle sange. Vi tillader os at bruge vores musikalske intuition til at lave vores egne arrangementer, og der lader vi os ikke styre af andet end vores egen fornemmelse og erfaring – og så håber vi selvfølgelig, at det også rammer noget i andre mennesker."

Hans Esbjerg er på besøg hos Christian Vuust i Aarhus, hvor magasinet *Grænsen* har sat de to stævne for at høre om deres arbejde med at genfortolke og udgive 25 fædrelands-sindede sange og salmer med særlig relation til Sønderjylland. Arbejdet, som begyndte for et par år siden, har resulteret i udgivelsen *Du skønne land - Genforening og fællessang i nyt lys*, der består af en cd med 25 melodier og en bog med sangteksterne samt tekster, der kaster lys over sangenes historie og betydning.

Christian Vuust er saxofonist, klarinet-tist og konservatoriedocent, Hans Esbjerg

er pianist og organist, og i 24 år har de som Den Danske Salmeduo fortolket den danske salmeskat på syv pladeudgivelser og ved over 500 koncerter. I 2017 udgav de en cd i anledning af Reformationsjubilæet, og sidste år i november kom så udgivelsen *Du skønne land*, hvor de har udsat kendte og mindre kendte sange og salmer for nye, eksperimenterende arrangementer inspireret af jazz, swing, gospel, bossanova og folkemusik.

Ingen særlig relation til grænselandet

Ingen af de to har nogen særlig relation til grænselandet, og på forhånd vidste de ikke meget om Genforeningen og hele den historie, der gik forud og fulgte efter den skelsættende begivenhed.

Alligevel var det oplagt for de to at kaste sig over den fællessangstradition, som er forbundet med tiden under preussisk styre i Sønderjylland, forklarer Christian Vuust:

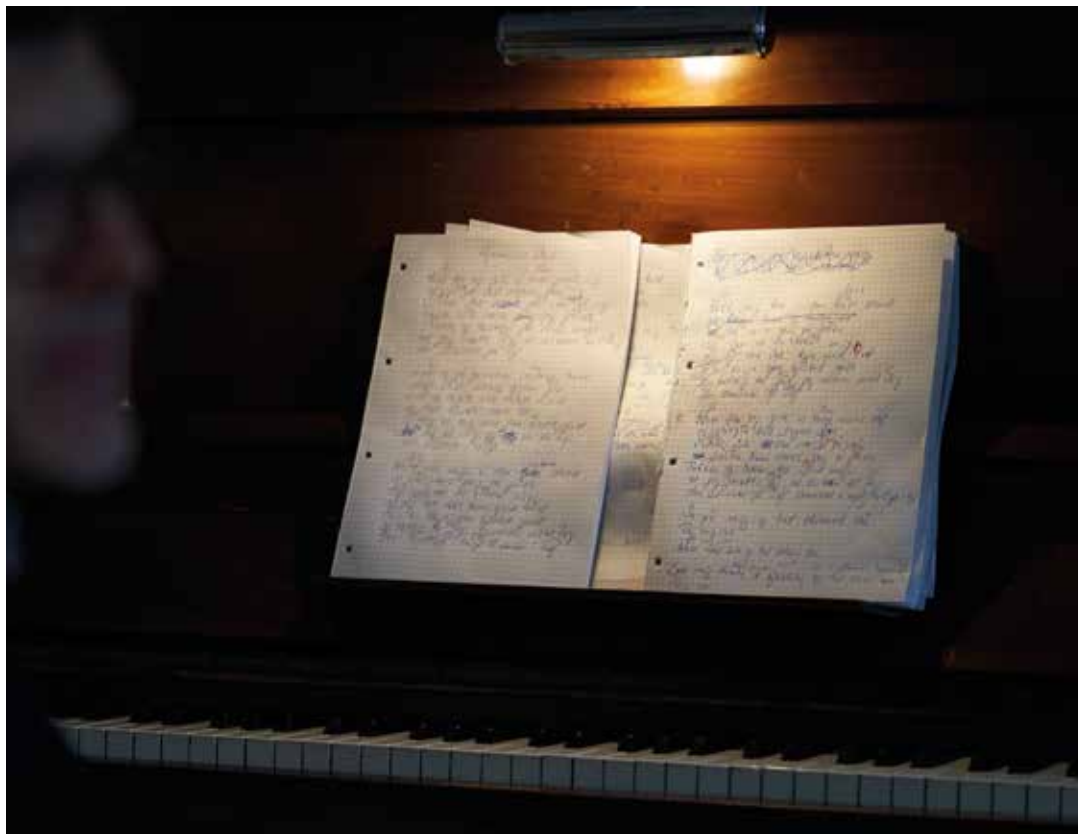
"Salmesang er jo en form for folkelig fællessang, og vi har tit spillet til fællessang efter vores koncerter. Da vi blev opmærksomme på, at genforeningsjubilæet var på vej, tænkte vi, at det var en oplagt mulighed for at sætte lys på fædrelandssange og det repertoire, som har præget Sønderjylland og hele fællessangstraditionen omkring det." Hans Esbjerg nikker:

"Vi har bevæget os lidt uden for kirkemusikrammen, men har også enkelte salmer med, så vi har ikke fjernet os voldsomt fra vores primære arbejdsfelt. Det handler stadig om stærkt folkeligt funderet musik, fællessang, følelser, tradition og historie."

"Mens salmer handler om at besynge Gud og om trosrelaterede ting, handler det her mere om landskab, sprog og historie, men der er jo også salmer, som rummer begge dele, for eksempel 'Kongernes konge', som er blevet militærets salme og spilles, hver gang en soldat vender hjem i en kiste", siger han med henvisning til den sang, som Adolph von der Recke, der også var kendt for mere muntre sange som 'Marken er mejet' og 'Den sømand han må lide', skrev i 1848 under Treårskrigen, oprindeligt under titlen 'Bøn for Danmark'.

Kongernes konge tilsat jazz

'Kongernes konge' blev sunget ved genforeningsfesten på Dybbøl Skanser den 11. juli

Der skal mange kladder til, før en ny sang bliver til for Christian Vuust og Hans Esbjerg, Den Danske Salmeduo.

1920. På Den Danske Salmeduos nye udgivelse er den indspillet i en mere dvælende udgave end normalt med inspiration fra den amerikanske jazzpianist Kenny Barron. På forhånd kendte de to musikere ikke ‘Kongernes konge’, og også adskillige andre af de 25 sange, de har nyfortolket, var ukendte for dem.

“Vi har talt med mange forskellige mennesker i grænselandet for at finde ud af, hvilke sange vi skulle have med. Flere lagde vægt på, at vi ikke kun skulle have sange fra tiden under tysk herredømme med, men også nyere sange, og at vi skulle kigge fremad og sørge for at have begge sider med, både den danske og den tyske”, fortæller Christian Vuust.

“Derfor har vi en sang som ‘Farvernes landskab’ med, som jo er fra 1994 med melodi af Valdemar Rasmussen og tekst af Jens Rosendal. Mange ser sangen som et smukt supplement eller en musikalsk og lyrisk arvtager til ‘For en fremmed barskt og fattigt’, som også handler om det sønderjyske landskabs særlige karakter”, uddyber han.

De tyske protestsange

Derudover er der to tysksprogede sange med, protestsangen ‘Die Gedanken sind frei’, som findes i det tyske mindretals sangbøger, bl.a. i *Blaues Liederbuch*, og salmen ‘Geh aus, mein Herz, und suche Freud’.

“Det gav god mening for os at tage et par tyske sange med, for hele spørgsmålet om Genforeningen er også et spørgsmål om at finde en måde at leve sammen på, hvor der er plads til flere perspektiver. Jeg har lært meget ved at lave denne her udgivelse. Jeg havde for eksempel ikke tænkt på, at alene ordet genforening kan være kontroversielt. For nogle var det et tab, mens det for andre var en lykkelig begivenhed”, siger Hans Esbjerg. Christian Vuust supplerer:

“Problematikken med grænsedragninger og mindretal, konflikt og samarbejde, krig og fred, er meget aktuel. Det er interessant, at man efter de frygtelige slesvigske krige i 1800-tallet faktisk lykkedes med at drage en grænse på en måde, som folk kommer langvejs

Du skønne land

Du skønne land er en kombineret cd- og bogudgivelse. Cd'en indeholder 25 fædrelandssindede sange og salmer i instrumentale nyfortolkninger af Den Danske Salmeduo. Bogen indeholder perspektiverende tekster af biskop Marianne Christiansen, museumsinspektør og historiker Elsemarie Dam-Jensen og kulturskribent Katrine Nyland Sørensen. Udgivelsen er inspireret af genforeningsjubilæet og tager udgangspunkt i de sange, som man sang i Sønderjylland fra 1840 til 1920, men der er også nyere sange med. *Du skønne land* kan købes på www.eksistensen.dk

Christian Vuust og Hans Esbjerg øver i stuen hjemme hos Christian Vuust i Aarhus. Øvelokalet i kælderens var fyldt op med et nyt oplag af udgivelsen 'Du skønne land', som netop var kommet fra trykkeriet, så derfor blev stuen taget i brug.

fra for at høre om. Det er lykkedes at udvikle et relativt velfungerende folkestyre og fredelige forhold mellem de forskellige grupper efter århundreder med krig og konflikt, og den proces er vigtig at forstå og anerkende.”

Hugtænder er trukket ud

Hans Esbjerg og Christian Vuust understreger, at deres projekt ikke handler om at promovere bestemte politiske holdninger.

“Det er ikke noget med, at vi skal hævde os over for tyskerne eller ride med på en nationalistisk ekskluderende bølge. Det handler om fædrelandskærlighed, ikke nationalisme. Det har at gøre med identitet, at man har brug for at knytte sig til hinanden, til et sted og til et fællesskab. Men det er vigtigt, at den nationale dagsorden ikke bliver kapret af folk,

der vil bruge den som et våben mod andre,” siger Christian Vuust, der understreger, at de to musikere har haft mange overvejelser over, hvordan de skulle gribe arbejdet med de mere militaristiske sange på udgivelsen an.

“Der er sange, som er virkelig sprængfarlige, og hvor både melodierne og tekster afspejler en anden tid præget af åben konflikt”, siger Hans Esbjerg og nævner ‘Dengang jeg drog af sted’, der blev skrevet af Peter Faber og Emil Horneman og udgivet i april 1848, mens det første slag i Treårskrigen udkæmpedes. Den blev sunget som smædevise mod tyskerne – og siden omdigtet til en tysk smædevise om danskerne.

“Vi syntes ikke, at vi kunne komme uden om den. Men vi lavede så en version, hvor

vi transformerede den fra dur til mol og spillede den som et hurtigt swingnummer. På den måde har vi pillet det militaristiske fuldstændig ud af den”, siger Hans Esbjerg. Christian Vuust bekræfter:

“Vi har trukket hugtænderne ud på den sang, ligesom jeg gjorde for nogle år siden, da jeg blev bedt om at spille EU-landenes nationalsmelodier ved et arrangement på Euro-pa-dagen. Nogle af dem er frygteligt militante, men vi satte bare tempoet ned og lavede en lounge jazz-version af dem”, siger han.

Den musikalske gryde

I stuen i Aarhus hænger billeder af de fire Beatles-medlemmer ved siden af billede af Christians Vuusts søn, og på en fyldt cd-reol står en udgivelse med Duke Ellington som

Den Danske Salmeduo

Den Danske Salmeduo består af Christian Vuust og Hans Esbjerg, som har 24 års samarbejde, syv pladeudgivelser og godt 500 koncerter bag sig. **Christian Vuust** er saxofonist, klarinettist og komponist. Er ansat som docent ved Det Jyske Musikkonservatorium, har studeret på Berklee College of Music i Boston og har medvirket på mere end 90 pladeudgivelser. **Hans Esbjerg** er pianist, uddannet fra konservatorierne i Esbjerg og Aarhus, og arbejder som organist ved Christianskirken i Fredericia. Har bl.a. undervist ved Det Jyske Musikkonservatorium og på Musikinstituttet ved Aarhus Universitet. Yderligere information findes på www.dendanskesalmeduo.dk

kransekagefigur over et udvalg med vægt på jazz.

“Vi trækker på folkemusik, klassisk musik og jazz – alt, hvad vi har været i nærheden af. Simon & Garfunkel, The Beatles og alle mulige andre referencer stopper vi ned i vores musikalske gryde og rører rundt, og så kommer der noget nyt ud af det”, siger Hans Esbjerg.

Selv om de to musikere på deres nye udgivelse har skabt ganske utraditionelle versioner af de gamle sange og salmer, har modtagelsen været overvejende positiv – også blandt ældre generationer.

“Jeg tror, det hænger sammen med, at vi åbner et rum for at høre musikken på en ny måde. Mange har teksten med, mens de lytter, fordi de har lært salmevers og sange udenad, men når de hører melodien uden tekst, sker der noget nyt”, siger Hans Esbjerg. Og Christian Vuust uddyber:

“Efter en koncert i København kom der en dame op for at købe cd'en og bogen. Hun var vokset op i Sønderjylland, og hele hendes barndom og ungdom var kommet tilbage til hende, mens vi spillede. Selv om vores udgave af melodierne var ny for hende, var der alligevel så meget genkendelse, at hun havde været rørt hele vejen igennem.”

Sang forener, bl.a.
på Folkemødet på
Bornholm, hvor der
hvert år er fællessang
i Grænseforeningens
telt, Sydslesvigfeltet.
På billedet synges
der, før der bydes på
sønderjysk kaffebord
ved Folkemødet i
2019.

Foto: Grænseforeningen

Ny sang skal gøre Genforeningen nutidig

Af Alexander Leicht Rygaard

Forfatter Pia Juul har skrevet en ny sang 'Hver dag en ny dag', som højskolelærer Marianne Søgaard har komponeret melodien til. Sangen kommer med i *Højskolesangbogen*, der udkommer i en ny udgave til efteråret

Når *Højskolesangbogen* med det genkendelige blå omslag udkommer i 19. udgave til efteråret, vil sangen 'Hver dag en ny dag' være at finde blandt de 150 nye sange. Sangen er skrevet til Grænseforeningen af digter og forfatter Pia Juul og højskolelærer Marianne Søgaard i anledning af 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark.

Pia Juul ønsker med sangen at formidle et budskab om, at vi i alle livets aspekter skal tænke over, hvordan vi opfører os.

"Min sang handler om grænser, men også om, at det er vigtigt at huske på, at dét, vi gør nu, får betydning for den næste generation. Det er særligt relevant nu set i lyset af den igangværende sundhedskrise, hvor mennesker bliver syge, vi skal holde afstand, og Danmark og Europas grænser er lukkede. Det giver også teksten et andet perspektiv, f.eks. linjen 'Den du har savnet, kommer tilbage, kysser dig blidt', der både kan referere til Sønderjylland i 1920 og en generel genforening, men som nu kommer til at handle om de mennesker, man har savnet i den tid, man har været adskilt og i selvisolation. Jeg savner for eksempel at

se mine to døtre", siger Pia Juul, der synes, det er en stor ære at blive en del af genforeningsfejringen med sangen.

"Det er jeg meget glad for. Grænselandets fredelige udvikling er unik og helt sikkert en fejring værd", siger hun.

Melodien til 'Hver dag en ny dag' er komponeret af Marianne Søgaard, der underviser i bl.a. sangskrivning og kor på Silkeborg Højskole. Hun forklarer, at hun som komponist ser det som sin opgave at formidle og musikalsk fortolke tekstens budskab og stemning.

"Sangen kredser om en række eksistentielle spørgsmål om den enkeltes værdier i forhold til åbenhed. Jeg har forsøgt at afspejle dette i en melodi med et skær af noget genkendeligt, der taler til vores intuition, og som giver én lyst til at synge med", siger Marianne Søgaard.

Sang skaber fællesskab

Det er Grænseforeningen, der har taget initiativ til sangen 'Hver dag en ny dag', som skal gøre Genforeningen nutidig, forklarer Marie de Fine Licht, souschef og projektleder.

der for genforeningsjubilæet 2020 i Grænseforeningen. Hun fortæller, at idéen til en ny genforeningssang opstod med inspiration fra genforeningsfejringen for 30 år siden.

“Da man i 1990 fejrede 70-året for Genforeningen, stod Grænseforeningen bag en sangkonkurrence, hvor vinderen blev ‘Stenen slår smut’ med tekst af Søren Eppler og melodi af Henrik Birk Andersen. Den sang er i dag en del af *Højskolesangbogen* og syn- ges vidt og bredt. Det har vi ladet os inspi- rere af, og vi håber, at den nye sang kan få

samme liv. For sang kan noget helt særligt. Når vi synger sammen, trækker vejret på samme tid og bevæger læberne i takt, op- bygger vi en fællesskabsfølelse”, siger hun.

Den nye udgave af *Højskolesangbogen* udkommer 12. november og består af i alt 601 sange. 150 af dem er nye, og 125 sange er røget ud. Det er Jørgen Carlsen, tidligere forstander af Testrup Højskole, som har væ- ret formand for Højskolesangbogsudvalget. Seneste udgave udkom i 2006.

Hver dag en ny dag

Tekst: Pia Juul

Musik: Marianne Søgaard

Hver dag en ny dag, hver dag en ga - ve. Se dig om-kring. Vil du de - le din blom-stren-de ha - ve med an - dre el-ler slå ring om dig selv og dit liv og din ver-den? Vil du åb - ne el - er luk - ke, vil du sluk - ke hå - bet el - ler slå bro?

1. Hver dag en ny dag, hver dag en gave.
Se dig omkring.
Vil du dele din blomstrende have
med andre eller slå ring
om dig selv og dit liv og din verden?
Vil du åbne eller lukke,
vil du slukke håbet
eller slå bro?

2. Vil du slå broer, åbner du døre?
Går du din vej?
Mon du ønsker at du kunne sløre
at du er bange og fej?
Tør du vise dit sandeste ansigt?
Vil du smile eller sukke,
vil du slukke håbet
eller slå bro?

3. Hesten ser hvid ud, hvad er dens farve?
Hvem ved besked?
Din historie skal børnene arve
og give til næste led?
Du må forme historien forsigtigt
Vil du knejse eller bukke,
Vil du hugge håbet
ind i en sten?

4. Den du har savnet, kommer tilbage,
kysser dig blidt.
Dette kys vil få bugt med din klage,
så rust dig – fjern dit stakit.
Sæt din grænse men hold døren åben.
Du kan åbne, du kan lukke.
Du kan hugge håbet
ind i en sten.

“Vi håber, den nye sang vil blive sunget vidt og bredt”, siger souschef Marie de Fine Licht, Grænseforeningen, der har taget initiativ til at få skrevet den nye genforeningssang ‘Hver dag en ny dag’, der kommer med i Højskolesangbogens 19. udgave, der udkommer til efteråret.

“Jeg glæder mig til Genforeningen med publikum!

Foto: Thomas Iolstrup

Af Sigurd Barrett
Forfatter, pianist og
entertainer

Først og fremmest skal der lyde en kæmpe tak til de mange tusind børn og voksne, vi allerede har nået at optræde for på vores turne, hvor Eskild Dohn og jeg fortæller om Genforeningen i ord og toner. Det har været en fantastisk rejse, hvor vi har mødt små børn, store børn, teenagere, gymnasieelever, børnefamilier, voksne, ældre, gamle – ja, alle har været repræsenteret, og begejstringen har været til at få øje på.

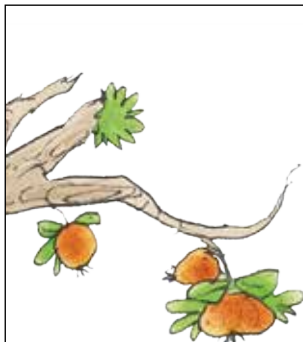
“Hvor er det godt, I gør det!”, sagde en 80-årig dame fra Als. “Nu må vi altså se at komme videre! Jeres projekt er så vigtigt!”

“I har fuldendt projektet”, sagde en kirke musiker fra Østjylland. “Først skrev Svend Grundtvig sin kærlighedssang ‘Det haver så nyligen regnet’, så skrev Johan Ottosen sin stridssang i 1890 med samme titel, og nu har du skrevet en sang om forsoning, Sigurd. Det bliver ikke smukkere!”

Desværre blev det i *TV2 Nyhederne* fremlagt, som om jeg havde “censureret” den gamle sang, hvilket jeg nu aldrig kunne finde på. Enhver, som kender mit arbejde med Danmarkshistorien, Kongerækken, Luther, Bibelen etc., etc., ved, at jeg elsker Danmark og vores historie højt, og jeg ønsker at videreformidle den med al den respekt, som den fortjener. Historien skal vi kende og respektere og videregive. Jeg kunne aldrig finde på at omskrive historien, som nogen har påstået, nej, det ville da være en katastrofe. Tværtimod fortæller vi i vores forestilling hele grænselandets historie, i medgang og modgang, i krig og fred, og vi kommer ud i alle følelsesregistrets yderkroge. I forbindelse med krigene synger vi ‘Det

haver så nyligen regnet’ i dens oprindelige form, (som jeg for resten virkelig sætter pris på), og vi fortæller om de hårde og svære besættelsesår for sønderjyderne. Til sidst når vi frem til, at vi i dag kan glædes over danskernes og tyskernes fredelige sameksistens, hvilket er et eksempel til efterfølgelse for folk fra hele verden. Undervejs møder publikum Christian 1., Frederik 7., en selvglad gullaschbaron og en preussisk betjent, så der er også guf til lattermusklerne og masser af syng-med-stemning, når vi spiller vores forestilling. Tak til alle jer, som indtil videre har overværet den og tak for jeres hjertevarme modtagelse!

Som vi alle ved, kom coronavirus desværre pludseligt og satte en stopper for det hele, og paradoksalt nok blev grænsen lukket midt i fejringen af det åbne grænseland. Til alle jer, som vi ikke har kunnet optræde for i denne periode, vil jeg sige, at vi kommer igen! Vi arbejder på at finde erstatningsdatoer senere på året, og alle arrangementer vil blive gennemført. Vi glæder os! *TV Syd* har lovet at filme forestillingen, og bogen *Sigurd fortæller om Genforeningen* har allerede været en langt større succes, end vi havde turdet håbe på. Ønsker man at læse den eller synge sangene, kan al materialet bestilles online på www.sigurdsbutik.dk, som sender dagligt med stor glæde og god håndhygiejne. Imens går vi rundt og glæder os til en helt anden genforening, nemlig genforeningen med jer publikum! Vi glæder os til at komme og spille for jer, og som sagt bliver ingen arrangør forbigået. Arrangører, som endnu ikke har fået en erstatningsda-

Det har været et vildt og voldsomt regnvejr

1.

Det har været et vildt og voldsomt regnvejr,
og det drypper fra træerne endnu.
Frygt for andre har hersket på vor egn her,
fremmedhad sprængte tillids bånd itu.
Det gi'r lysere vejr,
når man rummer enhver
og har folket og sammenholdet kær.

2.

Det har været et voldsomt vejr herhjemme,
stormen tog hvert et nyudsprunget blad.
Vi har hørt frygtens onde, kolde stemme,
den har prædiker om fjendtlighed og had.
Og når intet var trygt,
har i afmagt vi søgt
denne stemme, som spreder angst og frygt.

3.

Men med stemmer skal frygten overvindes,
står vi sammen, vil lyset bryde frem.
Sol skal skinne, og fællesskab skal findes,
fred skal genskabes i vort gamle hjem.
Ræk din hånd til din bror,
ned mod syd, op mod nord,
vi er ét, uanset hvor end vi bor.

4.

Vi er os, de er dem, men vi er sammen,
hvis vi rummer hinanden, kan vi gro.
Dialog og respekt skal danne rammen
om vor verden, på trods af skel og tro.
Vores arv står vi ved
i uendelighed,
vi vil kæmpe for ret og pligt og fred.

5.

Det har været et vildt og voldsomt regnvejr,
det er væk nu, så vi kan skue frem.
Vi har fået et klart og tydeligt tegn her:
Der er håb for vor klodes store hjem.
Håb og kærlighed gror,
hvis vi følger vort spor,
det har slet ingen hast for dem, som tror.

Tekst: Sigurd Barrett, 2019

*Melodi: Det haver så nyligen regnet,
dansk folkemelodi*

*'Det har været et vildt
og voldsomt regnvejr'
er trykt i sanghæftet
'Sigurd fortæller om
Genforeningen'.*

to, bedes kontakte Michael Vitten på tlf. 26822383, og til alle jer, som forhåbentlig kommer og ser vores forestilling, så kan I følge med på www.sigurdbarrett.dk, som løbende vil blive opdateret, når de nye datoer kommer i spil, eller I kan følge mig på *Facebook*, hvor alle opdateringer også vil blive annonceret.

Så kære Grænseforeningen – tak for det

hele så vidt, jeg glæder mig til at spille og synge sammen med jer igen, og jeg takker for al den opbakning, der er strømmet ind til mig, også i den tid, hvor mit projekt var blevet misforstået. Nu kigger vi fremad med ret ryg og højt humør, og jeg glæder mig til at se jer alle sammen på den anden side af corona. Pas rigtig godt på hinanden så længe!

Ny sang giver de sønderjyske erfaringer videre

Af: Knud-Erik Therkelsen
Generalsekretær i
Grænseforeningen

I dette nummer af magasinet *Grænsen* er Sigurd Barretts sang 'Det har været et vildt og voldsomt regnvejr' optrykt, så alle, der ikke kender teksten, kan lære den at kende, og Sigurd Barrett selv skriver en kommentar. Baggrunden er først og fremmest, at Grænseforeningen har fået helt usædvanligt mange positive tilkendegivelser om sangen, men også at sjældent har en sang vakt mere heftig debat end netop den. Det skyldes, at den er skrevet på samme melodi som 'Det haver så nyligen regnet', og at der indholdsmæssigt er forbindelser mellem de to tekster.

Sigurd Barretts tekst beskriver forandringen i de dansk-tyske relationer, mens Johan Ottosens sang beskriver en konkret historisk virkelighed i Sønderjylland. Sigurd er optaget af udviklingen og forandringen, mens Ottosen er optaget af uretten, og undertrykkelsen af de danske sønderjyder. Begge er optaget af kærligheden til det fælles sprog, og begge har deres opmærksomhed rettet mod en bedre fremtid.

Vi har i Grænseforeningen ikke haft til hensigt at fornærme nogen ved at opfordre Sigurd Barrett til at skrive en tekst på den gamle melodi. Som Grænseforeningens souschef, Marie de Fine Licht, sagde på DR1 i liveudsendelsen fra afstemningsfesten den 10. februar på Folkehjem i Aabenraa, inden sangen blev sunget, var hensigten heller ikke at korrigere eller kassere Ottosens tekst fra 1890. Hensigten var først og fremmest at få skrevet en ny sang, der handlede om grænselandet i 2020. Samtidig ville den nye tekst kunne sætte lys på den gamle og f.eks. tydeliggøre, hvad vi synger, når vi synger "frø af ugræs er føget over hegnet" og det tyskerhad (ikke fremmedhad, forstås), som engang og af forståelige grunde var meget levende i Sønderjylland og det øvrige Danmark.

Sigurd Barrett synger i sine koncerter landet over Ottosens 'Det haver så nyligen regnet' i fuld loyalitet over for teksten. Jeg ved, at sangens sidste tre linjer bliver gentaget og sunget stående, når Sigurd er i Sønderjylland. Det betyder, at mange især yngre danskere møder sangen for første gang og forhåbentlig opdager, at den ikke handler om regnvejr eller klimakrise, men om en historisk virkelighed i Sønderjylland.

Men Sigurd synger også sin nye tekst ved samtlige koncerter – og det sker i fuld loyalitet over for alt det, som er sket i de dansk-tyske relationer siden 1890, eller rettere sagt gennem de seneste 75 år, hvilket er en god historie at få forstand af. Fra mod hinanden til med hinan-

den. Fra enten-eller til både-og. Pointen er, at det ved man meget om i Sønderjylland, hvor ældre sønderjyder har haft den udvikling meget tæt inde på livet. I Sønderjylland ved man, at mødet mellem forskellige sprog og kulturer kan forandre sig fra at være båret af modsætning og had til de andre til at være båret af dialog og samarbejde med de andre.

I 1890 var nationalt og folkeligt fællesskab forudsætning for kommende generationers livskvalitet. Også det vidste de dansksindede sønderjyder. I dag er mellemfolkelig dialog og samarbejde fuldstændig afgørende for vore børn og børnebørns livskvalitet. At vi siden 1890 har sunget om "frø af ugræs er føget over hegnet" er der indlysende gode grunde til, hvis man beskæftiger sig med grænselandets forhold. Men vore børn og børnebørn har også gode grunde til at forlange af os, at vi hjælpes ad med at blive bedre til den mellemfolkelige dialog.

Grænseforeningen har kun en fremtid, hvis foreningen taler ind i nutiden på en måde, som samtidig yder vores fælles historie respekt, og som peger fremad. 100-året for grænsedragningen og Genforeningen er en enestående lejlighed til at få den pointe frem. Sigurd Barrett hjælper på fremragende vis med at formidle dette budskab videre til nye generationer. Stor tak for det.

Hvis enkelte sønderjyder og andre ikke kan leve med, at Grænseforeningen og Sigurd Barrett ønsker at dele den sønderjyske erfaring med andre, så har vi en konkret uenighed, og den lever Grænseforeningen sagtens med.

En del af overskuddet fra salget af den nye Genforeningsrose går til unge sydslesvigeres efterskoleophold i Danmark.

Genforeningsrose markerer genforeningsåret

Af Anna-Lise Bjerager

En ny rose, som Hendes Majestæt Dronningen skulle have døbt, kan købes netop nu. En del af overskuddet går til unge sydslesvigeres efterskoleophold i Danmark

Grænseforeningen har lanceret en ny Genforeningsrose i anledning af 100-året for Genforeningen i 1920. Genforeningsrosen skulle have været døbt af Hendes Majestæt Dronningen den 2. april på Fredensborg Slot, men på grund af den aktuelle, alvorlige situation i Danmark med coronavirus blev dette aflyst.

Genforeningsrosen kan købes hos butikskæden Plantorama. En del af overskuddet fra salget vil gå til støtte til unge sydslesvigeres efterskoleophold i Danmark, oplyser Jens Andresen, der er formand for Grænseforeningen.

“Jeg håber, mange danskere vil markere 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark ved at plante denne smukke Genforeningsrose. På den måde kan man være med til at støtte unge sydslesvigeres ophold på efterskoler i Danmark og dermed styrke båndene til de kommende generationer i det danske mindretal.”

“For tiden holder vi sammen ved at holde afstand, som statsministeren så rammende har udtrykt det. Måske kan det at plante en Genforeningsrose give glæde og håb om,

at vi på det mere personlige plan snart kan genforenes med vores familie, venner og kolleger igen”, siger Jens Andresen.

Rosenforædler Rosa Eskelund, der har udviklet rosen, er beæret over opgaven med at udvikle Genforeningsrosen:

“En rose har en symbolbetydning som ingen anden blomst. Genforeningsrosens delvist hvide farve symboliserer fred, hvilket netop var tilfældet efter Første Verdenskrig, da Genforeningen blev en realitet i 1920. Det har været meningsfuldt at udvikle en rose til netop denne anledning”, siger hun.

Efter ønske fra Hendes Majestæt Dronningen vil Genforeningsrosen blive plantet i Gråsten Slotshave, hvor den kan ses, når slotshaven er åben for offentligheden. Sønderborg Kommune donerer 50 genforeningsroser til Gråsten Slotshave, ligesom en række andre sønderjyske kommuner og Region Syddanmark har besluttet at plante Genforeningsroser på udvalgte steder til glæde for alle.

Genforeningsrosen kan købes i hele landet og blomstrer fra midt i juni, og til frosten sætter ind i efteråret.

Jelling er også Genforeningens by

Af Malene Fenger-Grøndahl
Fotos: Niels Åge Skovbo

INTERVIEW: Genforeningen er en glimrende anledning til at sætte fokus på Danmarkshistorien, ikke mindst over for børn. Det mener Kirsten Rykind-Eriksen, der er initiativtager til Folkefesten i Jelling, der skulle have været afholdt 24.-25. april 2020. På grund af coronakrisen arbejdes der på at udskyde Folkefesten i Jelling til samme weekend næste år. Interviewet fandt sted inden coronakrisen.

Jelling er en by i Jylland. Men ikke en hvilken som helst by. Fra 1864 til 1920 var Jelling nemlig grænseby mellem kongeriget Danmark og Slesvig og inviterede til store folkefester for dansksindede sønderjyder.

Faktisk var det den historie, der gav 78-årige Kirsten Rykind-Eriksen, der er formand for Grænseforeningen i Vejle, mag. art. i europæisk etnologi og tidligere museumsinspektør på Vejle Museum, idéen: Der skulle selvfølgelig være folkefest i Jelling i 2020, hvor Sønderjyllands genforening med Danmark markeres i hele landet.

I Kirsten Rykind-Eriksens verden er der aldrig langt fra tanke til handling, så hun kontaktede straks de lokale aktører, holdt møder og ringede rundt. Til det første møde fik hun Simon Faber, der er sekretariatsleder for Genforeningen 2020, til at komme og fortælle om Genforeningen 2020, og dørene begyndte at åbne sig. Kirsten Rykind-Eriksens drøm bliver til virkelighed, når Folkefesten i Jelling afholdes 24.-25. april under overskriften: 'Grænser og national identitet før, nu og i fremtiden.'

"Jeg glæder mig", smiler Kirsten Rykind-Eriksen, der tager i mod i sit hjem i muremestervillaen i Randbøldal ved Vejle, hvor hun bor med sin mand, Finn Reindahl.

Jelling var en central by for Genforeningen

At der netop i Jelling bør være en folkefest i genforeningsåret, er indlysende for Kirsten Rykind-Eriksen.

Kirsten Rykind-Eriksen

født 1942, er uddannet indretningsarkitekt, mag.art. i europæisk etnologi. Hun har bl.a. arbejdet som museumsinspektør på Vejle Museum og været leder af Egnsmuseet i Egtved Kommune. Hun er formand for Grænseforeningen Vejle Vestereg, Grænseforeningen Kreds 20 og medlem af Grænseforeningens bestyrelse. Gift med lærer Finn Reindahl. Parret har til sammen seks børn, 18 børnebørn og to oldebørn.

Hun forklarer, at Jelling blev et helt centralt sted for det åndelige røre, der gik hen over landet i 1800-tallet, da de folkelige bevægelser for alvor udviklede sig. Bl.a. opstod Jelling Seminarium som et sted, hvor man uddannede almuelærere, der tog ned til hertugdømmet Slesvig for at undervise i dansk sprog og kultur.

Seminarieforstander Skat Rørdam arrangerede

omkring 1910 store folkefester i Jelling. Man inviterede sønderjyder til byen for at styrke dem i deres tro på, at de skulle tilbage til Danmark. Der var en tæt forbindelse mellem Jelling-egnen og Slesvig.

I 1889 blev Sønderjysk Forening i Vejle stiftet af nogle af de sønderjyder, der ikke ville bo syd for grænsen. Især efter 1864 og navnlig efter 1888, da preusserne med energi søgte at fortyske landsdelen, lå det i luften, at man skulle arbejde for at styrke dansk sprog og kultur.

Ved folkefesten i Jelling i år skal Kirsten Rykind-Eriksen være vært ved et arrangement om 'Synåle, kniple- og strikkepinde som kampmidler' – en debat om design og tekstiler i forhold til grænser og national identitet.

"I slutningen af 1800-tallet, og i Danmark især efter 1864, blev man ligesom andre steder i Nordeuropa meget optaget af at definere og indkredse den folkelige nationale kultur. Man tog udgangspunkt i bøndernes folkekunst. I Danmark fra egnen omkring København: Hedebo, Amager, Nordsjælland og Lyø. Her fandtes broderitraditioner, som den københavnske elite mente, var særlig autentisk. Derudfra udvikledes en særlig dansk national broderistil. Mange kvinder i borgerlige og grundtvigske hjem broderede disse mønstre for at vise, hvor dansksindede de var", fortæller Kirsten Rykind-Eriksen.

Hun tilføjer, at der i Sydslesvig helt op til årtusindskiftet har været en stærk tradition for at brodere og endda udvikle egne mønstre, hvormed medlemmer af det danske mindretal viser deres danske tilhørsforhold.

Født som højskolebarn

Kirsten Rykind-Eriksen er født i 1942 på Engelsholm Højskole mellem Billund og Vejle, som hendes forældre, Sigrid og Frede Bording, var med til at oprette i 1940 sammen med hendes moster og onkel. Samme efterår flyttede hendes forældre til København og oprettede Københavns Folkehøjskole. I april 1945 oprettede de en friskole i København, da mange af folkeskolerne var fyldt med flygtninge fra krigen, og man i grundtvigske kredse efterlyste en privatskole. Frem til 1955 drev forældrene både højskole og Bordings Friskole, men herefter lukkede de højskolen for at hellige sig friskolen. I alle ferier kom familien til Engelsholm, og Kirsten Rykind-Eriksen vendte i 1960-1961 tilbage som elev på højskolens håndarbejdslinje.

"Min familie er stærkt grundtvigsk præget. Min far voksede op på Ry Højskole, hvor hans far var højskoleforstander. Min mor var præget af sin far, Valdemar Hansen, der som ung i 1892 kom i mejerilære på Fyn. Her

A photograph of an elderly woman with short grey hair and glasses, wearing a dark patterned blouse. She is holding up a large, square white lace cloth with an intricate floral and geometric pattern. In the background, a large framed painting of a landscape with birds is visible. In the foreground, a table with a pink cloth holds a book and other items.

Kirsten Rykind-Eriksen skal være vært ved et arrangement om synåle, kniple- og strikkepinde som kampmidler ved Folkefesten i Jelling, der nu er udskudt til 23.-24. april 2021. Hun viser her en rund lysedug fra begyndelsen af 1900-tallet: "Den er broderet efter en teknik, der var meget udbredt i dansk bondebroderi, udklipshedebo. Når kvinderne broderede efter det mønster, viste de, at de var dansksindede", forklarer hun.

mødte han den grundtvigske bevægelse i skytte- og gymnastikforeningen i Hillerslev forsamlingshus og andre steder på Fyn. Han blev vildt optaget af det, og de penge, han tjente på mejeridrift, brugte han på at være med til at oprette valgmenigheder, friskoler og højskoler og ikke mindst at stifte og støtte De danske Gymnastikforeninger. En overgang var han formand for Dansk Friskoleforening. Det var også ham, der købte Engelsholm Slot, så mine forældre og min moster og onkel kunne starte højskole der”, fortæller Kirsten Rykind-Eriksen.

På væggen bag hende i stuen hænger et stik fra 1768 af Engelsholm Slot, og huset er i det hele taget fyldt med historiske genstande, bøger, tidsskrifter og aviser, der vidner om hendes historiske og etnologiske interesse. Hun har skrevet artikler og bøger med fokus på 1800- og 1900-tallets historicisme, kunstindustri og skønvirke, bl.a. om møbler, sølvtøj, dragter, broderier og mad.

“

Vi stod ved Dybbøl Banke, og min far stillede sig an og skulle til at fortælle om slaget ved Dybbøl i 1864

“Min mor og min moster var begge uddannet inden for håndarbejde og underviste gennem alle årene. Det var en typisk vej at gå i 1920’erne og 1930’erne for kvinder fra folkelige grundtvigske miljøer. Min mor gik på Snoghøj og Ollerup gymnastikhøjskoler og tog håndarbejdskurser i København, og min moster sad i mange år i bestyrelsen for Højskolernes Håndarbejde, oprettet i 1932. Min interesse for håndarbejde har jeg fra de to”, fortæller Kirsten Rykind-Eriksen, der har mange erindringer fra sin barndom:

“Jeg husker, at vi stod ved Dybbøl Banke, og min far stillede sig an og skulle til at fortælle om slaget i april 1864 og konsekvenserne af den tabte krig. Men så brød min mor ind og sagde ‘aarj, Frede, nu må du holde op, det bliver for omstændeligt’. Min far blev dødeligt fornærmet. Det tog os flere dage at gøre ham god igen.”

Kirsten Rykind-Eriksen griner højlydt ved tanken om den sommerdag i hendes barndom, hvor hun og hendes tre søskende sammen med forældrene var på tur i Søn-

derjylland og nu kommet til Dybbøl Banke, og hendes far lagde an til den store historieleksion.

“Min far var en formidabel fortæller og meget bevidst om historiens betydning. At man skal kende sin historie for at forstå, hvem man er. Det er derfra, man får sin selvbevidsthed og sin selvforståelse. Man er forankret i den fysiske verden, i genstande, landskabet, historien, uanset om man vil det eller ej. Det betød meget for mine forældre, og de var meget optaget af den danske sag i Sydslesvig”, fortæller hun.

“I løbet af 1950’erne, da vi fik råd til at rejse i ferierne, kørte vi rundt i hele Danmark og derefter Sydslesvig og siden Norge og Sverige. Først derefter kunne det komme på tale at køre sydpå, og det blev ikke til så mange lande, for min far var så grundig med Danmark og Norden. Vi kørte dog en sommer til Harzen og en anden til Holland og Belgien”, husker hun.

Den danske sag i Sydslesvig

Siden dengang er der gået et langt liv med mange gøremål og frivilligt arbejde. Lige inden Kirsten Rykind-Eriksen gik på pension i 2010, blev hun ringet op af et bestyrelsesmedlem fra Grænseforeningen Vejle Vestereg, der spurgte, om hun ville være med i bestyrelsen, og snart var hun formand.

I sin tid som formand for Grænseforeningen Vejle Vestereg og Kreds 20 har Kirsten Rykind-Eriksen været optaget af at arrangere aktiviteter for familier og børn og af at sætte historien ind i en nutidig kontekst. Hun er en af hovedkræfterne bag de såkaldte familiesprogfestivaler, hvor familier fra Sydslesvig og Danmark mødes for at styrke deres danske og tyske sprogkundskaber. Det sker i et samarbejde mellem Grænseforeningen Kreds 20, Sydslesvigsk Forening og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger.

“Vi kombinerer sprogundervisningen med værksteder for børn, så de kan få historien ind via hånden og munden. Jeg har altid troet på, at historien for børn bedst bliver formidlet på den måde – via håndværk, lege, mad, sang og musik,” siger hun.

“På familiesprogfestivalerne har vi udelege, tingfindertur og natløb i skoven, legerøvere og soldater, har strikkeværksted og bingo foruden sangaftener på dansk og tysk. Fra Sydslesvig kommer især forældre med børn, og nordfra er der flest bedsteforældre med børnebørn”, siger hun med begejstring i stemmen.

Kirsten Rykind-Eriksen har haft fire af sine børnebørn med, og i det hele taget har hun taget sine børn og børnebørn rundt til

utallige historiske lokaliteter i Danmark og nabolandene og haft dem med på højskolekurser, til museumsformidlingsbegivenheder og lignende.

“For nogle år siden arrangerede vi i lokalforeningen noget, vi kaldte ‘Børnenes grænse’, hvor børn nord og syd for grænsen mødtes til aktiviteter med historisk indhold. I Danmark legede vi vikinger med sværd ved Ravningbroen (oprindeligt broanlæg fra vikingetiden ved Vejle Å syd for Jelling, red.), prøvede kræfter med aktiviteter i Vingsted jernalderlandsby og fik omvisning i Kongernes Jelling”, siger hun.

De lokale grænseforeningers virke

På bordet i køkkenalrummet står en buket tulipaner, som hendes søn og svigerdatter Mads og Anja Rykind-Eriksen, der er forstanderpar på Rødding Højskole, har foræret hende et par dage tidligere. Anledningen var åbningen af en udstilling på Vejle Stadsarkiv, ‘Fra folkesag til venskabsbesøg’ i anledning af Genforeningen 2020. Den fortæller om de lokale grænseforeningers initiativer og virke på Vejleegnen fra 1889 og frem til nu. Det er primært en plancheudstilling, men der er også opbygget to miljøer, fortæller Kirsten Rykind-Eriksen: Et lille dækket bord, der skal symbolisere et forsamlingshus, og et hjørne med kogte og rå æbler, trætønder og mælkejunger samt bunker af tøj.

“De lokale grænseforeninger, kaldet sønderjyske foreninger indtil 2000, var involveret i Sydslesvig-hjælpen umiddelbart efter Anden Verdenskrig. Foreningerne i Vejle Amt blev bedt om at samle penge, mad og tøj ind til Sydslesvig. Transporten sydpå foregik med lastbiler, der fik særlig tilladelse til at køre over grænsen og kørt af chauffører, som havde været modstandsfolk eller kørt De Hvide Busser (busser, som hentede danske og norske fanger hjem fra tyske koncentrationslejre under Anden Verdenskrig, red.). I Højen-Jerlev og Ødsted lokalforening ved Vejle fandt kvinderne på at koge æblemarmelade. De fik 150 kg sukker fra Varedirektoratet og mødtes i Ammitsbøl Forsamlingshus. Ni tønder, som bødtermester Huhne i Vejle fremstillede, blev fyldt med marmelade og kom med sydpå. Den slags historier er der flere af, og det har været fantastisk at lære den side af lokalområdet at kende”, siger hun.

Forankring i det nationale – og åbenhed

Dansk sprog og kultur er i dag mere anerkendt i Sydslesvig, vurderer Kirsten Rykind-Eriksen.

“Når jeg som barn var med mine forældre i Sydslesvig, og vi var inde i en butik for at handle, insisterede min far på, at vi kun talte dansk, så butiksejerne kunne mærke behovet for at ansætte dansktalende personale. Jeg gør det samme i dag, men nu er forholdene helt forandret. Nærmest halvdelen af folk på gaden i Flensborg taler dansk, og politikerne dernede forstår værdien af at have et dansk mindretal, som engagerer sig i uddannelse, kultur og erhvervsliv. De orienterer sig i høj grad mod Norden”, siger hun.

Omvendt mener hun, at danskere nord for grænsen i højere grad bør orientere sig mod syd.

“Min mand og jeg holder *Vejle Amts Folkeblad*, *Kristeligt Dagblad* og *Flensborg Avis*. Vi kan slet ikke undvære *Flensborg Avis*. Sammen med vores venskabskontakter syd for grænsen er avisen med til at give os et blik på Danmark sydfra, som åbner for andre perspektiver på både historien og aktuelle politiske emner”, siger Kirsten Rykind-Eriksen.

“Forankringen i det nationale og åbenheden håber jeg, at jeg kan give videre til nutidens børn og unge. Jeg har taget mine børn og børnebørn med rundt til meget, og det kan godt være, at de stønner lidt over det. Men hvis bare en smule af det hænger ved, er det fint”, siger hun og tilføjer, at to børnebørn på 16 og 19 år sidste sommer takkede ja til en rejse til Gotland – med diverse besøg ved historiske seværdigheder lagt ind.

“Så de er nok meget glade for det alligevel. Og det var mine søskende og jeg faktisk også for min fars historiefortælling dengang”, siger hun.

Interviewet med Kirsten Rykind-Eriksen fandt sted inden Folkefesten i Jelling blev udskudt, formentlig til samme weekend i 2021.

Folkefest i Jelling

Den 24.-25. april 2020 skulle der have været afholdt folkefest i Jelling, som Kirsten Rykind-Eriksen har været initiativtager til. Folkefesten er udskudt på grund af coronakrisen, formentlig til samme weekend i 2021. Folkefesten i Jelling arrangeres af Grænseforeningen kreds 20 i samarbejde med Kongernes Jelling, VejleMuseerne, Jelling Lokalhistoriske Arkiv, UCL Jelling, Historielab, Jelling Musikfestival, Brandbjerg Højskole og Vejle Kommune. Under overskriften “Grænser og national identitet før, nu og i fremtiden” bliver der bl.a. en temadag om sprog og rummelighed, en konference om grænser og national identitet i historieundervisningen, byvandring, dilemmaspil og koncert med Sigurd Barrett med Genforeningen som tema.

Nyt undervisningsmateriale sætter fokus på Genforeningen

Af Alexander Leicht Rygaard og Merlin Christophersen

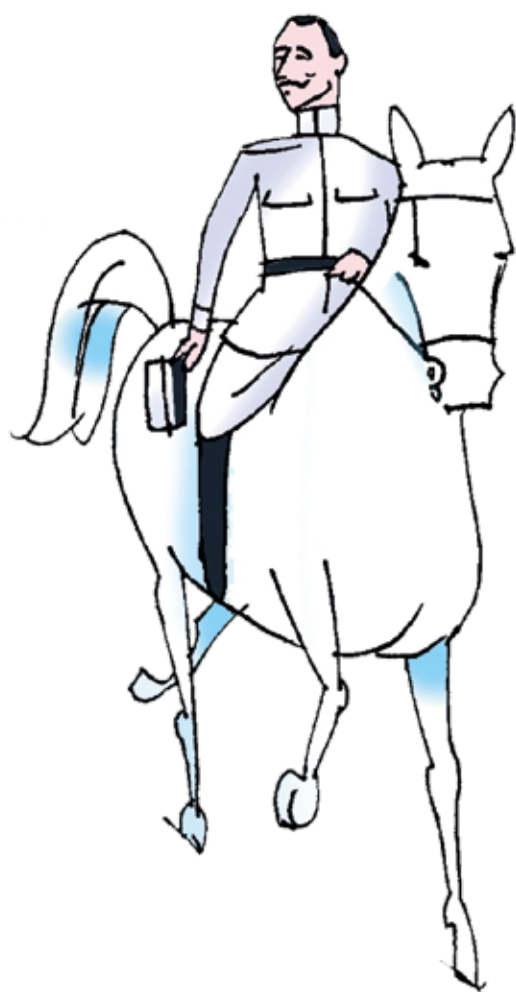

Illustration: Fra hæftet 'Mojn Mojn'

I anledning af 100-året for Genforeningen sætter det nye gratis undervisningshæfte, 'Mojn Mojn', fokus på mindretalsbørn i grænselandet på både dansk og tysk.

Til 4.-6. klasse:

Undervisningshæftet *Mojn, Mojn* fortæller historien om at være mindretalsbarn

Elever i 4.-6. klasse kan nu blive klogere på, hvordan det er at være mindretalsbarn i det dansk-tyske grænseland, hvor to kulturer og sprog ofte blandes på kryds og tværs. *Mojn Mojn* hedder det nye undervisningshæfte, der kan downloades gratis på Grænseforeningens hjemmeside.

Mojn Mojn er et hæfte på 120 sider, som på både dansk og tysk fortæller om hverdagslivet for grænselandets mindretalsbørn anno 2020. Titlen *Mojn Mojn* er en reference til en almindelig hilsen i det dansk-tyske grænseland, der staves med "j" på dansk og "i" på tysk.

Mojn Mojn er udarbejdet af Per Oetzmänn, projektleder for dansk-sydslesvigsk skolesamarbejde, og Gunvor Vestergaard, pædagogisk konsulent, begge Grænseforeningen.

"Vores ambition har været at lave undervisningsmateriale, der ikke kun er aktuelt i 2020, men som også er holdbart i de kommende år. Vi har valgt at fokusere på mindretalsbørnene i grænselandet, så de danske elever, der bruger materialet, kan spejle sig i det, de læser, og blive klogere på nogle af de ting, som mindretalsbørn oftere bliver konfronteret med", siger Per Oetzmänn.

Hæftet består både af fakta og fiktion i form af bl.a. fortællinger, der er skrevet af mindretalsbørn, to noveller af billedbogsforfatter Tove Krebs Lange, en række faktuelle afsnit samt artikler, der er blevet bragt i *Flensborg Avis'* ungesektion, Zejt-ung. Inspirationen til hæftet stammer fra *LæseRaketten*, der i en årrække har informeret danske skolebørn om, hvordan det er at være barn i et uland, herunder Uganda, Colombia og Jordan. Materialet er udviklet i samarbejde med mindretalsaviserne *Flensborg Avis* og *Der Nord-schleswiger*.

Undervisningshæftet *Mojn Mojn* kan downloades gratis på www.graenseforeningen.dk/mojn-mojn

Til 7.-9. klasse:

Undervisningsfilm fortæller om grænseland og identitet

Under overskriften 'Grænseland og identitet' fortæller seks små undervisningsfilm grænselandets historie fra tiden op til Sønderjyllands genforening med Danmark i 1920 og frem til i dag. I filmene, der henvender sig til elever i 7.-9. klasse, læser skuespillere op fra historiske dagbøger, og der indgår også interviews med Grænseforeningens Elevambassadører, som er et korps af unge fra mindretalsgymnasierne i grænselandet, som går i dialog med elever på primært ungdomsuddannelserne om mindretalsidentitet, fordomme og danskhed. Filmene er produceret af Projekt M, der bl.a. udvikler e-bøger, dokumentar- og undervisningsfilm, i samarbejde med Foreningen af lærere i historie og samfundsfag (FALIHOS) og Grænseforeningen. Desuden har Projekt M og FALIHOS udarbejdet undervisningsark til filmene.

Se filmene og find undervisningsarkene på www.ietgraenseland.dk/graenseland-og-identitet

Foto: Skærmbillede fra filmen Autoriteter og oprør

I undervisningsfilmen 'Autoriteter og oprør' læses der op af en dagbog fra en vandrelærer (en lærer, som efter 1864 rejste rundt i Sønderjylland og underviste i dansk, red.). I filmen fortæller vandrelæreren, hvordan hun blev kaldt til samtale hos de tyske autoriteter, en scene der i filmen spilles af skuespillere. Her er det et billede fra filmen af den tyske myndighedsperson.

Til de ældste klasser i grundskolen og ungdomsuddannelser:

Undervisningsite dykker ned i Genforeningen 1920-2020

På undervisningssitet [ietGrænseland.dk](http://ietgraenseland.dk) kan man finde tre undervisningsforløb, der beskæftiger sig med tiden fra Genforeningen i 1920 og op til i dag med fokus på folkenes selvbestemmelsesret, national identitet og grænsens betydning. Desuden kan man gå på opdagelse i en tidslinje om Genforeningen, der sætter fokus på de vigtigste historiske datoer og inddrager øjenvidneberetninger, traktater og andre kilder. Materialet, der henvender sig til elever i de ældste klasser i grundskolen og ungdomsuddannelserne i fag som historie, samfundsfag, dansk og tysk, er frit tilgængeligt. Og på sitet, der er udviklet og drives af Grænseforeningen, kan man derudover finde undervisningsforløb om temaer som kultur og medborgerskab, lokal og global, stat og grænse, identitet og fællesskab.

Find undervisningsforløbene på www.ietgraenseland.dk

Til ungdomsuddannelser og højskoler: Deltag i dilemmaspil om folkeafstemningen i 1920

I Den Gamle By i Aarhus føres elever tilbage i tiden i et undervisningsforløb om Genforeningen, som primært er tiltænkt historiefaget i ungdomsuddannelserne, men også henvender sig til højskoler. Eleverne skal bl.a. deltage i et dilemmabaseret rollespil, som foregår i et afstemningslokale i 1920, hvor eleverne ud fra givne kildetekster om historiske personer skal diskutere nationalitetsspørgsmålet og stemme om de vil være danske eller tyske. Til forløbet knytter sig en omfattende lærervejledning, tekst- og videomateriale samt kildetekster. For ungdomsuddannelser koster forløbet 1.200 kr. per klasse.

Læs mere på www.dengamleby.dk/undervisning-genforening-2020

Kunstnerne bag Dybbølmærket ville opdrage til national stolthed

Af Iben Overgaard

Det er i år 100 år siden, at Dybbølmærket, der frem til 2008 blev solgt i hele Danmark hvert år den 18. april, blev skabt på bestilling af Grænseforeningen. Læs om kunstnerne bag Dybbølmærket: Ægteparret Agnes og Harald Slott-Møller

De fleste voksne danskere husker Dybbølmærket, der gennem mange år blev solgt på Dybbøldagen den 18. april i hele Danmark påført en lille nål, så man kunne sætte Dybbølmærket på frakken. Der er nok færre, som ved, at det er kunstnerparret Agnes og Harald Slott-Møller, som står bag mærket. I et klart og grafisk afbalanceret formsprog er det lykkedes med møllen som motiv at skabe et tydeligt symbol for Genforeningen. Vingerne står i korsstilling og signalerer nederlag og død som en reference til nederlaget i 1864 og Første Verdenskrig 1914-1918. Den røde opgående sol bagved signalerer håb og en ny tid, nemlig Genforeningen 1920, samtidig med at den røde cirkel samler motivet grafisk.

Dybbølmærkets stærke symbolik og grafiske stringens ligner ikke umiddelbart andet, som parret har skabt. Agnes Slott-Møller var primært maler og helligede sig historiske motiver med afsæt i de danske folkeviser. Harald Slott-Møller var både maler og formgiver. Han skildrede fædrelandet, historiske motiver og herregårde og det ofte med smukke kvinder. Han funge-

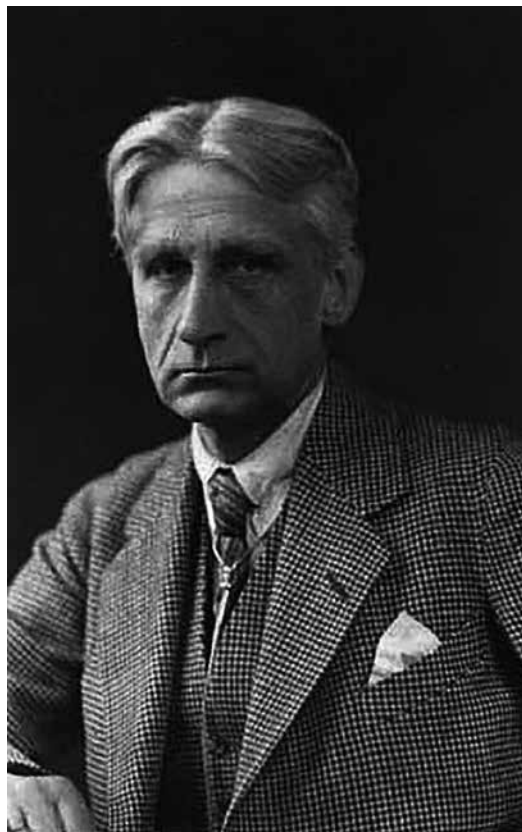
rede som kunstnerisk leder af Alumina fra 1902-1906.

Agnes Rambusch (1862-1937) og Harald Slott-Møller (1864-1937) mødte hinanden i 1886, hvor han var lærer, og hun var elev på en selvbestaltet malerskole for kvinder. De mødtes gennem deres kunst, og det blev kunsten, som holdt dem sammen. Allerede før de blev gift i 1888, havde de en stærk tro på, at de sammen kunne skabe en forandring gennem deres virke. Harald ønskede at tilføre kunsten ånd og skønhed og give form til livets store følelser. Agnes ønskede at genfortælle danmarkshistorien for derigennem at opdrage og berige folk til en forståelse af landets storhed.

Det kunstneriske projekt

Deres fælles ideologiske fundament havde udgangspunkt i en intellektuel kunstopfattelse. Der var et etisk og æstetisk bindeled mellem det åndelige og dagliglivet. De søgte skønhed forbundet med en stærk ideologi og moral som uadskillelige størrelser.

Deres maleri såvel som kunsthåndværk

Agnes Slott Møller (1862-1937) og Harald Slott-Møller (1864-1937) udgjorde et stærkt kunstnerægtepar i deres tid. Sammen skabte de bl.a. Dybbølmærket i 1920.

var inspireret af den tidlige renæssance, dansk middelalder og den engelske Arts and Crafts-bevægelse. Form og indhold skulle gå op i en højere enhed i livet som i kunsten. De fandt megen inspiration på deres rejser i Europa og Danmark og gennem datidens kunstmagasiner. Omkring begyndelsen af 1890 forenendes de med de unge symbolistiske kunstnere omkring 'Den Frie Udstilling'. Ved århundredeskiftet blev særlig inspirationen fra de engelske prærafaelitter stærk. Fælles var et enkelt og fladebetonet formsprog forenet med en åndelighed, der kunne gribe og røre beskueren.

Deres inspiration fra den engelske Arts and Crafts-bevægelse ses også i deres grafiske produktion. De fremstillede begge plakater, bogforsider m.m., hvor man genfinder Dybbølmærkets grafiske klare formsprog og en dyb forståelse for, hvordan det kædes sammen med en stærk symbolik. Et eksempel er Agnes Slott-Møllers plakat 'Sommer', hvor hun har arbejdet med valmuer og Harald Slott-Møllers valgplakater, som han lavede forud for folkeafstemnin-

Dybbølmærket blev udarbejdet af Agnes og Harald Slott-Møller i 1920 på bestilling af Grænseforeningen. Dybbølmærket blev solgt i hele Danmark den 18. april på årsdagen for stormen på Dybbøl i 1864, og overskuddet gik til det danske mindretal i Sydslesvig. Salget af Dybbølmærket blev indstillet i 2008. Dybbølmærket udgør i dag Grænseforeningens logo.

Agnes og Harald Slott-Møller fremstillede begge plakater, bogforsider m.m., hvor man genfinder Dybbølmærkets grafisk klare formsprog og en dyb forståelse for, hvordan det kædes sammen med en stærk symbolik. Her er det Agnes Slott-Møllers plakat 'Sommer', hvor hun har arbejdet med valmuer, og Harald Slott-Møllers valgplakat, som han lavede forud for folkeafstemningen i Mellemlesvig den 14. marts 1920. Harald Slott-Møller står i øvrigt også bag en række portrætter af fremtrædende sønderjyder og sydslesvigere, som er ophængt i Klubværelset på Flensborghus i Flensborg.

gen i Sønderjylland den 10. februar og i Mellemlesvig den 14. marts 1920, der ledte til Genforeningen. Her gentager de hver især den stærke fornemmelse for fladevirkningen, som man også finder i deres malerier og øvrige produktion.

De forblev begge tro mod deres kunstneriske stil med vægt på figurskildringer og naturtro motiver. Når de hver især var bedst, fik man en stærk fornemmelse af Mal du siècle og samtidstolkning. Men ofte forblev motiverne anekdotiske og en smule anakronistiske. Der knyttes mange ismer og retninger på deres værk, men i virkeligheden fandt de nok deres helt eget ståsted, der gik fra at være en del af den fremmeste avantgarde til stærk konservativ i takt med at omverdenen ændrede sig.

Genforeningen

Både Agnes og Harald var kraftige fortalere for Forsvarssagen og Genforeningen. Det hang tæt sammen med deres kunstneriske

praksis, der i høj grad var knyttet til dansk landskab og dansk historie. Som kvinde og aktivist var Agnes og dermed Harald ikke til at komme udenom. Det går som en ledesnor i deres aktive liv, og for Agnes betød det, at hun var formand for Danske Kvinders Forsvarsforening 1915-17 og var grundlæggende medlem af bestyrelsen for Kunstnergaven til Sønderjylland. Parret havde ikke mange penge, men de havde deres kunst og deres engagement, som de med stor iver tog med i sagen. Det blev gjort med et dedikeret personligt engagement, så Agnes faktisk havde det lidt svært med, at hendes livslange veninde, Marie Krøyer, vedblev med at læse *Politiken*, når de nu selv havde skiftet til den mere nationalsindede *Berlingske Tidende*.

Parret opbyggede en fast kreds af kunder, der blev ved med at støtte deres arbejde, selvom de kun sjældent solgte noget gennem deres liv. Hvad de ikke fik mulighed for at udstille, fik de udstillet på en storstilet

mindeudstilling i 1938 afholdt af Foreningen for National Kunst.

Der var ikke noget tilfældigt i deres hjem og virke, og de var stærkt bevidste om egen selviscenesættelse og position. Længe var de glemt og i periferien af dansk kunst, men begge er i dag, med deres stærke idealisme og klare kunstneriske ambition, kommet i fokus igen. Det kan måske være svært at forlige sig med deres maleriers tunge symbolik og patos. Til gengæld står deres grafiske værk klart også i et historisk lys med Dybbølmærket som et af deres mest vellykkede samproduktioner.

Iben Overgaard er kunsthistoriker og arbejder i dag freelance i Canada, hvor

hun bor med sin familie. Iben Overgaard har været leder på Skovgaard Museet i Viborg, Storm P. Museet på Frederiksberg, og indtil januar 2019 var hun leder på Greve Museum. Iben Overgaard har bl.a. skrevet bogen *Skønhed er til evig glæde* om Agnes Slott-Møller. Titlen er et citat af den engelske digter John Keats, som havde stor betydning for Agnes Slott-Møllers værker.

Fotoudstilling om Genforeningen på Frederiksborg Slot

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot i Hillerød viser i ny udstilling en række fotografier, der fortæller historien om Sønderjyllands genforening med Danmark i 1920. Udstillingen dækker perioden fra Første Verdenskrigs afslutning i 1918 til festlighederne i juli 1920, da Sønderjylland officielt var blevet dansk. De udstillede fotografier er fra museets egen samling og kan ses frem til 31. december 2020. Se åbningstider på www.dnm.dk.

Annonce

Vil du være med til at fejre 100-året for Genforeningen?

Få magasinet
Grænsen
gratis i 6 mdr.

Bliv medlem på
www.graenseforeningen.dk

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Ny stor udstilling om Sønderjylland i 100 år

Siden Genforeningen i 1920 har Sønderjylland været dansk, og det er de 100 år, som er i fokus på Museum Sønderjyllands nye, omfattende permanente udstilling på Sønderborg Slot, 'Sønderjylland 1920-2019'. Udstillingen fortæller den særlige grænselandshistorie med national identitet, konflikt og samarbejde, men den besøgende bliver også ført gennem industriens og grænsehandlens udvikling. Moderne digitale formidlingsformer og en række genstande er taget i brug, så den besøgende bl.a. kan komme til sønderjysk kaffebord i spillet 'Taj en kach' og blive klogere på den historiske udvikling fra Mellemkrigstiden og Anden Verdenskrig til vore dages debat om tosprogede byskilte. Se åbningstider på www.msj.dk

Foto: Thomas Tolstrup

Genforen dit fællesskab

Vær med til at fejre Genforeningen, når landets mange genforeningssten torsdag den 14. maj udgør samlingspunktet for arrangementet 'Genforen dit fællesskab'. Dagen markeres bl.a. med opførelsen af en ny genforeningssten i Faxe Ladeplads, taler i København og Hillerød, foredrag i Birkerød, fællessang i Helsingør og Helsingør samt busudflugter til lokale genforeningssten i Tarm og Ringkøbing. Det er Grænseforeningen, Efterskoleforeningen, Dansk Friskoleforeningen og Dansk Boldspil Union (DBU), der står bag initiativet sammen med en række lokale foreninger. Se mere på www.genforeningen2020.dk og de lokale medier vedrørende eventuelle aflysninger på grund af coronakrisen.

Foto: DR

Skuespiller Lars Mikkelsen er historiefortæller, når DR1 viser 'Grænseland' fra den 17. maj.

DR udlægger grænselandets historie

Det dansk-tyske grænselands konfliktfyldte historie bliver fortalt i bedste sendetid, når DR1 viser den dokumentariske serie *Grænseland* med skuespiller Lars Mikkelsen som fortæller. Serien har sit afsæt i første del af 1800-tallet, hvor hertugdømmet Slesvig var knyttet til det danske kongerige, og slutter i 1920 ved Sønderjyllands genforening med Danmark. Det er holdet bag *Historien om Danmark* fra 2017, hvor Lars Mikkelsen også var fortæller, som står bag *Grænseland*. Den nye serie vil på samme måde indeholde dramatiske rekonstruktioner af faktiske begivenheder samt gøre brug af historiske eksperter. Det første af i alt fire afsnit vises søndag den 17. maj kl. 20.

Genforeningen 2020

En række arrangementer i markeringen af 100-året for Genforeningen aflyses eller udsættes på grund af coronavirus. Desværre er det umuligt at sige, hvordan arrangementer i fremtiden bliver påvirket. Man kan holde sig opdateret på www.genforeningen2020.dk

Genforeningens arkitekt har fået et flot eftermæle

Hans Schultz Hansen har med *Genforeningens arkitekt* afsluttet noget nær den ultimative biografi om sønderjyden H.P. Hanssen. Det mener anmelderen, der anbefaler biografien til alle med interesse for H.P. Hanssen og Genforeningen og det nationales eksistentielle betydning

Af Jens Lei
Wendel-Hansen,
post.doc., Syddansk
Universitet

At der i dag er fred i det dansk-tyske grænse-land, hviler i høj grad på en række enkeltpersoners bedrifter. Ikke mindst sønderjyden H.P. Hanssen, som forskningsleder Hans Schultz Hansen, Rigsarkivet i Aabenraa, har skrevet en biografi om, der netop er udkommet med andet og sidste bind. *Genforeningens arkitekt* omhandler perioden 1914-1936, hvor første bind, der udkom sidste år, *De danske sønderjyders førstemand. H.P. Hanssen* omhandlede perioden 1862-1914, (se anmeldelse af denne i magasinet *Grænsen* nr. 2-2019.)

Med dette andet bind føres læseren gennem Første Verdenskrig, kampen om Genforeningen i 1920, Sønderjyllands indlemmelse i det danske rige, H.P. Hanssens korte karriere som folketingsmand 1924-26 og så resten af Hanssens tilværelse, som afsluttes med Hanssens kamp for grænsen og imod de nazistiske grænserevisionskrav fra Slesvig-Holsten og det tyske mindretal.

Dertil følger vi vedvarende hans store foreningsengagement i navnlig Vælgerforeningen og Sprogforeningen. Med denne alsidighed – foruden at vi også lejlighedsvis vender tilbage til det hanssenske hjem i Aabenraa – har Schultz Hansen gjort sit til at skabe en ultimativ biografi.

Bogen følger godt i sporet på den foregående. Schultz Hansens analyser er velfunderede i både forfatterens omfattende kildestudier af både trykt og utrykt materiale og hans generelt store viden om Sønderjyllands, Danmarks og verdens tilstand i den behandlede periode. Der er derfor også meget at hente, og bogen, der vel trygt kan spås en

fremtid som autoritativt værk på området, kan først som sidst anbefales til alle med interesse ikke bare for Hanssen, de danske sønderjyder og Genforeningen, men også for det nationales eksistentielle betydning.

I udgangspunktet er fremstillingen kronologisk, men netop i perioderne 1918-20 følges en række parallelle spor. Først H.P. Hanssens kamp for overhovedet at få en genforening gjort til virkelighed, så hans kamp for, hvordan det skulle foregå, og til sidst forholdene omkring indlemmelsen. Schultz Hansen får i den forbindelse klart skildret den forandring, Hanssen undergår, fra at være en samlende figur for den sønderjyske danskhed til at blive en omstridt figur på grund af sin kompromisløse hævde af Kruså-linjen.

Vi får i bogen et godt indtryk af Hanssens velbegrundede argumenter for denne grænse som det mest praktisk udførlige udtryk for selvbestemmelsesretten – argumenter, som forfatteren tydeligt tilslutter sig. Det har dog også den uden tvivl utilsigtede virkning, at andre synspunkter behandles en smule mere stedmoderligt. Her kan læseren let få et indtryk af Flensborg- og Dannevirkebevægelsen som snæversynede nationalchauvinistiske bevægelser, ligesom Erik Scavenius' forsigtighed over for genforeningstanken meget let kan læses som alene en forstokket fortsættelse af tyskerkursen. Her kunne synspunkterne og argumenterne for dem have været uddybet.

Men forfatterens store fokus på Hanssens linje er omvendt såre velbegrundet, da denne tilgang til genforeningsspørgsmålet

er den biograferedes faste holdepunkt både før og efter 1920: Den muliggjorde en reel og omfattende genforening med de danske sønderjyder, mens det tyske mindretal blev så beskedent, at man ikke gav Tyskland en undskyldning til, som de tyske stormagter havde gjort det 1850-64, vedvarende at blande sig i danske anliggender.

I de seneste år og også nu i genforeningsåret har der været meget fokus på mindretal, deling og den intense strid mellem nationaliteter, der har hersket i området tidligere – som modsætning til den forsoning og det samarbejde, der hersker i grænselandet i dag. Hvis dette fokus bliver for ensidigt, kan det meget let være med til at sætte Genforeningen i et dårligt lys – måske endda gøre den uforståelig. Det er let på en sådan baggrund at få det indtryk af Genforeningen, at det var en begivenhed drevet af fremmedhadsk antagonisme.

Derfor er de bidrag, der tegner billedet af Genforeningen som et positivt projekt, af stor betydning for forståelsen af den begivenhed, som vi med rette fejrer i år. Hans Schultz Hansen kan hvile trygt på laurbærene i forvisning om, at han både med sin biografi, men også den lille bog *Genforeningen* fra Aarhus Universitetsforlag, har gjort sit i den forbindelse.

'Genforeningens arkitekt. H.P. Hanssen 1914-1936'. Af Hans Schultz Hansen, Historisk Samfund for Sønderjylland. 335 sider, 248 kr.

Announce

Flensborg Avis digital + tablet + cover iPad 10.2 eller Samsung Galaxy Tab A 10.1

Læs Flensborg Avis når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis i 24 måneder og vælg mellem en iPad 10.2 inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 10.1 inkl. cover. Pris pr. måned 195,- kroner

(Engangsbetaling: iPad 750 kr., Samsung 0 kr.)

FLENSBORG AVIS
... vi gør Danmark lidt større

Hermed bestiller jeg Flensborg Avis digital i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 585,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (585,- kroner) og ved iPad engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital på pt. 360,- kroner pr. kvartal.

Jeg bekræfter, at jeg det seneste halve år ikke har holdt Flensborg Avis.

Jeg vælger en:

- ☐ iPad 10.2 WiFi 32 GB inkl. cover
☐ Samsung Galaxy Tab A 10.1, WiFi 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn

Gade

Postnr. By

Telefon

E-mail

Dato Underskrift

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes. Alle informationer under fla.de/yArYj.

- ☐ Kontakt mig pr. mail
☐ Kontakt mig pr. brev
☐ Kontakt mig telefonisk
☐ Kontakt mig pr. newsletter

Sendemandsmøde er udskudt til efteråret

Grænseforeningens Sendemandsmøde, der skulle have været afholdt den 2. og 3. maj 2020 på Vingsted Centret ved Vejle, er udskudt til den 17. og 18. oktober 2020 samme sted. Samtidig fortsætter Jens Andresen som formand for Grænseforeningen, indtil en ny formand kan vælges til efteråret.

Årsagen til udsættelsen af Grænseforeningens Sendemandsmøde er den igangværende coronakrise, der ikke ser ud til at være afsluttet inden for en overskuelig fremtid, oplyser

generalsekretær Knud-Erik Therkelsen, Grænseforeningen.

“Det er ubeskriveligt ærgerligt, men vi har svært ved at se, hvordan vi kan feste og fejre Grænseforeningens 100-års fødselsdag i lyset af en så alvorlig og for os alle meget nærværende krise”, siger han.

Knud-Erik Therkelsen oplyser, at der vil blive indkaldt til en ny ordinær generalforsamling efter sommerferien, og at Grænseforeningens medlemmer vil få mulighed for at

indsende forslag til dagsorden og foreslå kandidater til bestyrelsen. Når det gælder formandsposten, er biskop Peter Skov-Jakobsen, Københavns Stift, fortsat kandidat indstillet af en enig bestyrelse.

De mange arrangementer, der var planlagt til at finde sted på Grænseforeningens Sendemandsmøde, herunder koncert med Sigurd Barrett og debat med Clement Kjersgaard, vil blive forsøgt flyttet til Sendemandsmødet i efteråret.

Foredrag, møder og ture arrangeret af lokalforeningerne

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

OBS: Som følge af coronakrisen kan arrangementer nævnt i kalenderen desværre være aflyst. Se mere på www.graenseforeningen.dk og i de lokale medier

SYDDANMARK

Esbjerg

21. april kl. 19. Esbjerg. Årsmøde med generalforsamling. OBS: AFLYST.

Faaborg-Midtfyn

16. maj kl. 10. Lyøfærgen, Faaborg. Genforeningsstensarrangement med tur til Lyø, hvor der vil være rundvisning. Arrangeret i samarbejde med Lyø Lokalhistoriske Forening. Tilmelding til jens_wester_skov@hotmail.com eller 30 24 97 39.

25. maj kl. 17. Smedebakken 2, Årlev. Genforeningsstensarrangement med musikindslag, film-

fremvisning samt kaffe og kage. Arrangeret i samarbejde med Sdr. Næra og Årlev Sognes Lokalhistoriske Arkiv. Tilmelding til mth5792@gmail.com eller til 41 59 73 06.

Kolding

17. maj kl. 8. Bil- og cykeltur langs den gamle Kongeågrænse. Med afgang fra Hejls, Vandrup og Vejen. Et mere detaljeret program kan læses i dagspressen, når datoen nærmer sig.

Kreds 20

24. april kl. 8. Folkefest i Jelling i anledningen af genforeningsjubilæet 2020 med bl.a. velkomsttale af Vejles borgmester, Jens Ejner

Christensen (V), paneldebat, musik, udstillinger og filmvisninger. Arrangeret i samarbejde med HistorieLab og UCL Jelling, Kongernes Jelling, Jelling Musikfestival, Jelling Lokalhistoriske Arkiv, VejleMuseerne, Brandbjerg Højskole og Vejle Kommune. OBS: UDSKYDES.

Nr. Nebel – Varde

17. maj kl. 14. Tambours Have, Bredmosevej 21, Varde. Afsløring af ny blodbøg og mindsten med taler af Vardes borgmester, Erik Buhl (V), og Carsten Sohl, medlem af lokalforeningens bestyrelse. Der vil også være korsang og kaffebord.

Nyborg og Kerteminde

22. april kl. 19.30. Bastionen, Nørrevoldgade 63, Nyborg. Koncerten "Genforeningen and all that jazz" ved Sigurd Barrett. Arrangeret i samarbejde med Bastionen.

15. maj kl. 16-22. Kulturnat i Nyborg. Udstilling af effekter, der relaterer til Sønderjylland og Genforeningen i anledning af 100-året for Genforeningen. OBS: UDSKYDES.

Odense

28. april kl. 19. Humlemagasinet, Rugårdsvej 51, Handrup. Koncerten "Sigurd fortæller om Genforeningen".

Svendborg

22. april kl. 18. Fredens Sognehus, Glarmestervej 8, Svendborg. Generalforsamling med efterfølgende sangaften om Genforeningen ved Gudme Sangkor. Tilmelding til grothdam@mail.dk eller 62 25 22 23.

Sønderborg

22. april kl. 19. Knøs' Gård 1, Sydals. Generalforsamling med kaffe og kage samt underholdning ved Trio 1-2-3. OBS: AFLYST.

16. maj kl. 8. P-plads, nedre Alsion, Alsion 2, Sønderborg. Heltagsstur til Sydslesvig med stop i Danevirke og Hedeby. OBS: AFLYST.

Tønder

21. april kl. 19.30. Løgumkloster Forsamlingshus, Vænget 28, Løgumkloster. Generalforsamling og fore-

drag ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis og forfatter til bogen "Danmark syd for grænsen – En kulturhistorisk guide".

19. maj kl. 19.30. Klægager, Østerende 13, Bredebro. Sangaften med museumsinspektør Elsemarie Dam-Jensen, Museum Sønderjylland, og Hans Cristian Hein, rektor på Kirkemusikskolen i Løgumkloster. Pris: 100 kr. (inkl. kaffe, te og kage).

Vejle Vestereg

24. april kl. 8. Folkefest i Jelling i anledning af genforeningsjubilæet 2020 med bl.a. velkomsttale af Vejles borgmester, Jens Ejner Christensen (V), paneldebat, musik, udstillinger og filmvisninger. Arrangeret i samarbejde med HistorieLab og UCL Jelling, Kongernes Jelling, Jelling Musikfestival, Jelling Lokalhistoriske Arkiv, VejleMuseerne, Brandbjerg Højskole og Vejle Kommune. OBS: UDSKYDES.

16. maj kl. 12. Bredsten Kirke, Kirkegade 5, Bredsten. Udflugt til otte genforeningssten i Vejle Kommune med kaffe m.m. på Sandvad Kro. Tilmelding senest 7. maj til rykind@bbsyd.dk eller til 40 26 54 89. Pris: 225 kr. (inkl. bus og kaffe).

MIDTJYLLAND

Aarhus

27. april kl. 19.30. Ellevang Kirke, Jellebakken 42, Risskov. Foredraget "Sønderjyder i tysk krigstjeneste 1914-18" ved historiker Claus Bundgård Christensen, RUC. Pris: 75 kr. (inkl. traktament).

17. maj kl. 13.30. Helsingør Theater, Den Gamle By, Viborgvej 2, Aarhus. Koncerten "Sigurd fortæller om Genforeningen". Billetter købes på nembillet.dk. Pris: 90-160 kr. (barnebillet 40-70 kr.).

Horsens

20. april. Mødelokalet Bøgen, Horsens Bibliotek, Tobaksgården 12, Horsens. Generalforsamling med smørrebrød, kaffe/te samt oplæg om unge sydslesvigeres efterskoleophold i Danmark.

Randers og Omegn

22. april kl. 19. FOF, J.V. Martins Plads 1, Randers. Foredrag ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis og forfatter til bogen "Danmark syd for grænsen – En kulturguide til Sydslesvig". Pris: 50 kr. (inkl. kaffe).

Ringkøbing

19. april kl. 16. Ringkøbing Kirke, Kirkepladsen 2, Ringkøbing. Kirkekoncert ved koret Musica Ficta og dirigent Bo Holten i anledning af 100-året for Genforeningen. OBS: UDSKYDES.

23. april kl. 19. Hee Kirke, I.C. Christensens Vej 15, Ringkøbing. Forårsmøde med gudstjeneste ved sognepræst Lars Christoffersen og efterfølgende kaffebord, foredrag og musik ved chefdirigent Pia Dahl. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Skjern, Tarm og Videbæknekn, Foreningen Norden og Folkeuniversitetet. Tilmelding senest 20. april til pmjohannsen@gmail.com eller til 29 26 89 43. Pris: 120 kr.

14. maj kl. 17. Aftentur til Lem-området med busafgang fra Museumspladsen. Bl.a. stop ved Hellig Kors Kloster, genforeningsstenene i Højmark og Lem, Smedenens Hus og Skulpturparken. Guide er bl.a. museumsinspektør Per Lunde Lauridsen. Tilmelding senest 11. maj til pmjohannsen@gmail.com eller til 29 26 89 43. Pris: 150 kr. (inkl. bus og traktament).

Silkeborg-Hammel

23. april kl. 19. Linå Sognehus, Linåbuen 1, Silkeborg. Foredraget "Den lange genforening – grænselandet siden 1920" ved historiker Axel Johnsen, afdelingschef for Viden & Samlinger, Museum Sønderjylland.

Skanderborg

18. april kl. 8. Udflugt til Dybbøl i anledning af genforeningsjubilæet og Dybbøldagen

20. april kl. 19.30. Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg. Generalforsamling og foredrag "Men spændende var det –

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

et tilbageblik” ved bestyrelsesmedlem Arne Nielsen.

4. maj kl. 19. Slotskirken, Slotsholmen 4, Skanderborg. Fakkelloptog fra Slotskirken til Kulturhuset i anledning af markeringen af 75-året for Danmarks befrielse. Arrangeret i samarbejde med Skanderborg Sogn.

26. maj kl. 18. Det Gamle Posthus, Jernbanegade 1, Brædstrup. Besøg ved lokale genforeningssten. OBS: Kørsel i egne biler, ved kørselsbehov kontakt 22 48 64 73. Arrangeret i samarbejde med Museumsforeningen.

Skiveegnen

28. april kl. 19. Skive Bibliotek, Østergade 25, Skive. Foredrag om dansk og tysk kunst ved museumsinspektør Søs Bech Ladefoged, Museum Sønderjylland.

23. maj kl. 11. Krabbesholm Højskole, Krabbesholm Allé 15, Skive. Genforeningsjubilæum ved genforeningssten med taler af Grænseforeningens formand, Jens Andresen, Skives borgmester, Peder Chr. Kirkegaard (V), og tidligere lokalforeningsformand Annmarie Langballe. Musik ved Skives Musikskole.

Skjern, Tarm og Videbækne

23. april kl. 19. Hee Kirke, I.C. Christensens Vej 15, Ringkøbing. Forårsmøde med gudstjeneste ved sognepræst Lars Christoffersen og efterfølgende kaffebord, foredrag og musik ved chefdirigent Pia Dahl. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Ringkøbing, Foreningen Norden og Folkeuniversitetet. Tilmelding senest 20. april til pmjohannsen@gmail.com eller til 29 26 89 43. Pris: 120 kr.

14. maj kl. 17. P-pladsen ved Bechs Hotel, Storegade 4, Tarm. Forårstur med bus til områdets genforeningssten. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com. Pris: 75 kr.

NORDJYLLAND

Aalborg

26. april kl. 15. Musikkens Hus, Musikkens Plads 1, Aalborg. Koncerten “Sigurd fortæller om Genforeningen”. Arrangeret i samarbejde med Musikkens Hus og Klub FOKUS.

27. april kl. 19. Hasseris Kirkes Krypt, Thorsens Allé 2, Aalborg. Foredrag “Elevudvekslingen” ved foreningskonsulent Claus Jørn Jensen med efterfølgende generalforsamling.

11. maj kl. 19. Folkekirkens Hus, Gl. Torv 4, Aalborg. Foredrag ved den sønderjyske forfatter Anna Elisabeth Jessen, der har skrevet den anmelderroste roman “Om hundrede 100 år”.

Hvetbo Herred

29. april kl. 19.30. Saltum-Alstrup Sognegård, Tinghøjgade 83, Saltum. Generalforsamling med efterfølgende foredrag af Jens Justenlund om Danmarks genforeningssten.

Mariagerfjord

12. maj kl. 13. Menighedscentret, Kirkegade 8, Hadsund. Bustur til de 10 genforeningssten i Mariagerfjord Kommune med Jørgen Toubro som guide. Efterfølgende kaffe og kage i Kulturcentret. Arrangeret i samarbejde med Tirsdagsklubben. Tilmelding senest 5. maj til 61 27 41 75 eller 21 79 45 27. Pris: 125 kr.

Vendsyssel

15. april kl. 19.30. Sognegården, Østergade 20, Vrå. Generalforsamling.

23. maj kl. 10. Vrå Højskole, Højskole 1, Vrå. Genforeningsfest med Sigurd Barrett-koncert, foredrag, festgudstjeneste og middag.

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

23. april kl. 19.30. Degneparken, Dianalund. Foredrag “Sagalandet Island” ved Jens Birk Kristoffersen med efterfølgende generalforsamling. OBS: UDSKYDES.

Fuglebjerg og Hyllested

22. april kl. 18.30. Cafe Fuglen, Byagerej 17, Fuglebjerg. Generalforsamling med smørrebrød, fællessang og kaffebord. Tilmelding senest 14. april til erlingnielsen@stofanet.dk eller til 55 45 35 83. Pris: 100 kr. (inkl. traktament). OBS: AFLYST.

Guldborgsund

16. maj kl. 9. Cementen, Nørre Blvd., Nykøbing Falster. Genforenings- og oplevelsestur til Fejø med Minna Jensen som guide. Bl.a. stop ved genforeningsstenen, kirken og Dybvig Havn. Foredrag ved Simon Faber, projektleder for Genforeningen 2020-sekretariatet, på Fejø Kro, hvor der også vil være frokost. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Lolland. Tilmelding senest 8. maj til zorba@mail.tele.dk eller til 50 22 67 00. Pris: 200 kr. (ikke-medlemmer 400 kr.).

Kreds 6

6. maj kl. 18. Slagelse Bibliotek, Stenstuegade 3, Slagelse. Generalforsamling med smørrebrød og foredrag ved Niels Henriksen, tidligere direktør i Grænseforeningen. Tilmelding senest 29. april til erlingnielsen@stofanet.dk eller til 55 45 35 83. Pris: 100 kr. (inkl. traktament). OBS: AFLYST.

Lolland

16. maj kl. 9. Cementen, Nørre Blvd., Nykøbing Falster. Genforenings- og oplevelsestur til Fejø med Minna Jensen som guide. Bl.a. stop ved genforeningsstenen, kirken og Dybvig Havn. Foredrag ved Simon Faber, projektleder for Genforeningen 2020-sekretariatet, på Fejø Kro, hvor der også vil være frokost. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Guldborgsund. Tilmelding senest 8. maj til zorba@mail.tele.dk eller til 50 22 67 00. Pris: 200 kr. (ikke-medlemmer 400 kr.).

Midtsjælland

22. april kl. 19. Syv Sognegård, Skolevej 17, Viby Sjælland. Generalforsamling med efterfølgende rødvin og ostebord. Pris: Gratis (ikke-medlemmer 50 kr.). OBS: UDSKYDES.

Sorø

21. april kl. 19. Lokale 111, Værkerne, Frederiksvej 27, Sorø. Foredrag ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis og forfatter til bogen "Danmark syd for grænsen – En kulturhistorisk guide". Efterfølgende generalforsamling med rødvin og ostebord. OBS: FLYTTET TIL 6. OKTOBER.

HOVEDSTADEN

Hillerød

30. april kl. 19.30. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12C, Hillerød. Generalforsamling med efterfølgende visning af "Årskavalkaden 2019" samt oplæg om årets tur til grænselandet.

14. maj kl. 13.00. Torvet, Hillerød. "Genforen dit fællesskab"-arrangement med tale af borgmester Kirsten Jensen (S), hvorefter historiker Asger Berg fortæller om genforeningsstenen. Der vil også være sang, kaffe og kage. OBS: UDSKYDES.

14. maj kl. 19.30. Nordsjællands Efterskole, Aggebovej 34, Helsingør. "Genforen dit fællesskab"-arrangement med tale, kaffe/te og kage. OBS: UDSKYDES.

14. maj, tidspunkt ej oplyst. Herluf Trolles Vej 2, Helsingør. "Genforen dit fællesskab"-arrangement med fællessang, taler, kaffe og kage. Se

endeligt program i dagspressen. OBS: UDSKYDES.

Hørsholm og Det Grønne Område

25. april kl. 15. Trommen, Bibliotekstorvet 1, Hørsholm. Genforeningskomsammen med sønderjysk kaffebord ved Mia Emilie Persson fra Den Store Bagedyst, fællessang af de forbudte sange ved Oluf Hildebrandt og Maria Bennedbæk samt workshop og historisk foredrag ved Mette Kongstad Welling og Rasmus Welling. Arrangeret i samarbejde med Hørsholm Bibliotek. Pris: 25 kr. (billetter købes på bibliotekets hjemmeside). OBS: UDSKYDES.

14. maj kl. 19. Rudersdal Administrationscenter, Stationsvej 36, Birkerød. Foredrag ved Hans Christian Davidsen, kulturredaktør på Flensborg Avis og forfatter til bogen "Danmark syd for grænsen – en kulturguide til Sydslesvig".

15. maj kl. 8. Sydslesvigetur med besøg i bl.a. Flensborg, Frederiksstad, Tønning samt Danevirke Museum. Pris: 3350 kr. (enkeltværelse 3500 kr.). OBS: UDSKYDES.

Grænseforeningen København og Frederiksberg

21. april kl. 19. Nordre Fasanvej 124B, st. tv., Frederiksberg. Generalforsamling med kaffebord. Tilmelding senest 6. april til gkf@graensekf.dk.

14. maj kl. 14. Genforeningsmonumentet ved Trianglen, Fælledparken, København. "Genforen dit fællesskab"-arrangement med tale af Københavns overborgmester, Frank Jensen (S) samt efterfølgende samling i Taksigelseskirken ved Københavns biskop, Peter Skov-Jacobsen, og sognepræst Julie Damgaard. Der vil også blive serveret kaffe og kage.

27. maj kl. 14. Christiansholmsvej, Jægersborg Dyrehave. Samling ved Den Slesvigske Sten med tale af Folketingets formand, Henrik Dam Kristensen (S).

Foredrag/møder og ture/rejser:
cjj@graenseforeningen.dk.
Deadline: 6. maj 2020.

Vær opmærksom på at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over 5 dage

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Jens Andresen
ja@graenseforeningen.dk
tlf. 4043 7008

Generalsekretær
Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk
tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål
Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision
Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier
Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med

Grænseforeningens bestyrelse
Formand: Jens Andresen, Løgumkloster

- 1. næstformand:** Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors
- 2. næstformand:** Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Region Syddanmark
Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal
Else Tombo, Sønderborg

Region Midtjylland
Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland
Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland
Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden
Niels Jørgen Heick, Hillerød
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner
Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund
Steen Bo Frandsen, Hannover

Grænseforeningen Ungdom
Max Kahrman, Frederiksberg
Frigga Loeck, Frederiksberg

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

'Lige til grænsen' er et quizspil med mere end 300 spørgsmål om alverdens grænser – geografiske såvel som personlige, politiske og sproglige. Det kan købes i Grænseforeningens webshop for 150 kr.

Foto Grænseforeningen

Spil er et samlingspunkt

Af Alexander Leicht Rygaard

I anledning af 100-året for Genforeningen har Grænseforeningen udviklet quizspillet *Lige til grænsen*

I en tid, hvor mere og mere foregår digitalt, og hvor coronakrisen samtidigt giver mange timer inden døre, kan det fysiske spil give nærvær og dannelse. Det mener spilekspert Thomas Vigild, der bl.a. er juryformand for den danske brætspilspris, 'Guldbrikken'. Han skriver om spil for flere aviser og underviser i spiludvikling på Vallekilde Højskole.

"Det fysiske spil skaber et samlingspunkt. Et fælles tredje, der ikke er en skærm, og som vi har nemt ved at overskue og samle vores opmærksomhed om", siger Thomas Vigild, der også fremhæver, at der er et stort dannelses-element i at spille spil.

"Du lærer, at du er nødt til at være tålmodig. Du skal respektere, at det er de andres tur. Og så lærer du følelseskontrol. Du lærer, hvad det vil sige at være en god og dårlig taber og vinder", siger han.

Spil som samtalestarter

Det fysiske spil er en fællesbetegnelse for kort-, quiz- og brætspil og er i høj grad en indgang til leg, hvor humor foreløses, mener Thomas Vigild. Børn ser

de voksne lege, og det gør, at børn føler et ligeværd. På den måde er brætspil et hit, når der f.eks. holdes pause fra hjemmeundervisningen i coronakrantænen. Et spil kan dog også bruges til mere alvorlige ting, fremhæver Thomas Vigild.

"Et spil kan også være en samtalestarter, der faciliterer en snak, som måske normalt vil være vanskelig at starte. Spillet fungerer her som en mere neutral afsender, der lettere kan åbne op for svære emner som f.eks. personlige grænser. Men det kommer selvfølgelig an på spillets tema", siger han.

Små brikker mellem fingrene

Salget af fysiske spil har de seneste år været i stor fremgang, viser tal fra Bog & Idé, én af Danmarks største boghandlerkæder. Thomas Vigild mener, at fremgangen primært skyldes, at spil i dag generelt produceres i højere kvalitet.

"Og så skal man huske på, at vi mennesker er meget taktile. Vi kan godt lide fornemmelsen af de små brikker mellem vores fingre", slutter Thomas Vigild.